

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

**6ης Συνάντησης του Άνω Διαζώματος:
«Η Φλόγα των αρωγών μελών».**

**Κυριακή 5 Νοεμβρίου 2023
Πολυχώρος EcoZone (Βλαχάβα 6-8 Μοναστηράκι, Αθήνα)**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Πρόεδρος βου ΑΝΩ ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ: Μαρία Κουρασάνη, αρχαιολόγος, πολιτιστική διαχειρίστρια.	ΣΕΛ.
Εισαγωγικό σημείωμα	04
Καλωσόρισμα από την συντονίστρια της εκδήλωσης, κα Μαρία Κουρασάνη.	05
Χαιρετισμός εκδότριας-διευθύντριας των εκδόσεων «Κέρκυρα» του Ομίλου «Econoπία», κας Αλεξάνδρας Βοβολίνη.	06
Χαιρετισμός προέδρου Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», κ. Σταύρου Μπένου.	07
Χαιρετισμός Επιστημονικής Υπεύθυνης και Συντονίστριας του προγράμματος Σπουδών στις Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευσης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ο.Π.Α.), κας Βασιλικής Μπρίνια.	14
Βράβευση εργασίας φοιτητών/τριών στο πλαίσιο του προγράμματος του Ο.Π.Α.: « <i>Εκπαίδευση, Επιχειρηματικότητα και Πολιτισμός</i> », με θέμα εργασίας: « <i>Η Τριλογία της Αττικής: Ελευσίνα, Αθήνα, Λαύριο</i> ».	15
Παρουσίαση της φοιτητικής εργασίας στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής δράσης « <i>Εκπαίδευση, Επιχειρηματικότητα και Πολιτισμός</i> » του Ο.Π.Α., κ.κ.: Γεωργογάλα Σοφία, Διβίνη Αικατερίνη, Όνου Μαρία, Σπληνάκη Στυλιανή, Φραντζεσκάκη Ελεάνα.	15
«Business Plan - Folklore Museum of Kyprianos»	
Χαιρετισμός Διευθύνοντα Συμβούλου της Ολυμπίας Οδού και της «Γέφυρα Α.Ε.», κ. Παναγιώτη Παπανικόλα.	20
Χαιρετισμός ιδρυτή της εταιρείας KOSMESIS, κ. Ευάγγελου Κεραμίδα. Μαίρη Μπελογιάννη, φιλόλογος, Δρ. Αρχαιολογίας, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Διαζώματος.	20
«Μαθητές-ξεναγοί στα αρχαία θέατρα. Η σκυτάλη από το 2023 στο 2024».	21
Ελισάβετ Πελεκάση, φοιτήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ.	
«(Δια)δίκτυο θεάτρων και εκπαιδευτικές δράσεις».	25
Μαρία-Ηλέκτρα Πλακίτση, απόφοιτος της Σχολής Μωραΐτη.	
«Βόρεια Εύβοια: το έδαφος καλλιεργεί τους μαθητές της Ελλάδας».	27
Αθηνά Πουρσαϊτίδου, ΜΑ αρχαιολόγος – μουσειοπαιδαγωγός, Ειρήνη Βογιατζή, Παιδαγωγός, υπεύθυνη σε Παιδικό Σταθμό του Δήμου Κηφισιάς.	30
«Παίζω και μαθαίνω για το αρχαίο θέατρο».	

- Γιώργος Κεραμίδας, μαθητής του St. Catherine’s British School.
«Ερμηνεύοντας την ιστορία και τη δομή του αρχαίου θεάτρου Διονύσου Ελευθερώς, στο σχολείο μου». 32
- Κάρολ Μόλτερ, φιλόλογος συντονίστρια της μεταφραστικής ομάδας του έργου του Frederic Lenormand, «*Το χάσμα της Κασσώπης*», κ.κ. : Άγις Πολίτης, Μιχάλης Μαρτίνος, Ελισάβετ Καπαγερίδου, Αναστασία Πάρχα.
«Από την Επίδαυρο στην Κασσώπη ... μέσω Γαλλίας». 35
- Φοίβος Αργυρόπουλος, Πτυχιούχος Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μεταπτυχιακός φοιτητής Πανεπιστημίου Πειραιώς:
«Η τριπλή αιεφορία των μνημείων και τα τέσσερα Δ που κάνουν τη διαφορά». 41
- Μαρίνα Νάστου: αρχιτέκτονας μηχανικός Ε.Μ.Π., MA in Heritage Management, υποψήφια διδάκτορας στο Ε.Α.Π.
«Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής-η περίπτωση των αρχαίων ελληνικών θεάτρων». 44
- Ιωάννα Γεωργοπούλου: αρχαιολόγος, πολιτιστική διαχειρίστρια, Mcs Ψηφιακός Πολιτισμός.
«Ανακαλύπτοντας υλικά & άυλα στοιχεία τοπικού πολιτισμού, μέσω της κατασκευής εικονικού μουσείου για τους Πύργους της Μάνης». 47
- Julia Juhasz, PhD Candidate, Archaeology of the Mediterranean World. The University of Arizona School of Anthropology.
"An Assessment of Cultural Heritage Practices, Legal Frameworks, and Archaeological Narratives at Ancient Theater Sites in Greece" 52
- Πόπη Μαλαπάνη, μουσικός – συνεργάτης / μέλος Θερμοκοιτίδας D-HUB του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ».
«Η νέα δράση “Ακούμε τους Νέους”» 56

Εισαγωγικό σημείωμα

Το «ΑΝΩ ΔΙΑΖΩΜΑ» αποτελεί μια πρωτοβουλία του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ» για το άνοιγμα μιας «διαζωματικής αγκαλιάς» στη νεότερη γενιά, με στόχο την προώθηση δραστηριοτήτων από νεότερους ανθρώπους που είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με τις νέες τεχνολογίες και τον ψηφιακό πολιτισμό. Σταδιακά το «ΑΝΩ ΔΙΑΖΩΜΑ» εξελίχθηκε σε θερμοκοιτίδα εκκόλαψης καινοτόμων ιδεών και ανάπτυξης νέων συνεργασιών (με τους πολίτες όλου του κόσμου, με την εκπαιδευτική κοινότητα, με επιστημονικούς και πολιτιστικούς φορείς που βρίσκονται εντός και εκτός Ελλάδας κ.α.).

Η 6η Συνάντηση του Άνω Διαζώματος με τίτλο: **«Η Φλόγα των αρωγών μελών»**, πραγματοποιήθηκε την **Κυριακή 5 Νοεμβρίου 2023** στον **πολυχώρο EcoZone** στην **Αθήνα**.

Ο στόχος της 6ης Συνάντησης του Άνω Διαζώματος ήταν η προβολή των δράσεων του Δικτύου των Αρωγών Μελών του Διαζώματος, που αποτελεί συγκινητική έκφραση του ενεργού εθελοντισμού στη χώρα μας. Τα projects προέκυψαν μετά από συστηματική προσπάθεια που ξεκίνησε στο «ΔΙΑΖΩΜΑ» την άνοιξη του 2021 με την οργάνωση του Δικτύου Αρωγών Μελών. Όλες οι δράσεις συνδέονται άμεσα με το πολυδιάστατο έργο του Σωματείου.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Καλή σας μέρα. Σας καλωσορίζουμε στην 6^η Συνάντηση του ΑΝΩ ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ με τίτλο “Η Φλόγα των αρωγών μελών”. Είμαι Αρχαιολόγος, Πολιτιστική Διαχειρίστρια και μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και έχω την τιμή να είμαι η Πρόεδρος της σημερινής μας συνάντησης.

Στόχος της σημερινής μας συνάντησης, είναι να γνωρίσουμε και να τιμήσουμε τα αρωγά μας μέλη, ν’ αναδείξουμε τη συγκινητική έκφραση του ενεργού εθελοντισμού στη χώρα μας και να ενθαρρύνουμε την ενεργό συμμετοχή της νεότερης γενιάς στο ταξίδι του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ για την προστασία, ανάδειξη και ένταξη των Αρχαίων Θεάτρων και των μνημείων της φύσης και του πολιτισμού στο κέντρο της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Θα ξεκινήσουμε όμως λίγο διαφορετικά τη σημερινή μας συνάντηση, διότι έχει ένα έντονο φορτίο αποχαιρετισμού. Οι τελευταίες μέρες φέρουν για την οικογένεια του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ το βάρος της απώλειας ενός πολύτιμου μέλους, του Ομότιμου Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας, Προέδρου της Εταιρείας Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών, Διευθυντή Ανασκαφικού Προγράμματος Αρχαίας Μεσσήνης και Αντιπροέδρου του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, Πέτρου Θέμελη.

Ήταν ένας πρωτοπόρος επιστήμονας, ένας ολιστικός Αρχαιολόγος που μετέτρεψε τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Μεσσήνης από ερειπιώνα σε πρότυπο οικολογικό αρχαιολογικό πάρκο κι αυτό μέσα σε 37 χρόνια ανασκαφής, αναστύλωσης, διαμόρφωσης και δημοσιεύσεων.

Το μαγικό του χέρι αποκάλυψε πολλούς θησαυρούς, αρχαίους θησαυρούς, στην Ελεύθερνα, στη Βεργίνα, στην Πέλλα, στην Ολυμπία, στους Δελφούς, στην Ερέτρια, στο Κάλλιο, στην Αρχαία Μεσσήνη. Στην Αρχαία Μεσσήνη έδωσε όλη του την ψυχή και το απόσταγμα της σοφίας και της τεχνογνωσίας του.

Έχουμε την πολύτιμη παρακαταθήκη που μας άφησε, αλλά και την ευθύνη να την προστατεύσουμε.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να σας ζητήσω να παρακολουθήσουμε το βίντεο με απόσπασμα από την ταινία “Ο διάλογος του Πέτρου Θέμελη με την Αρχαία Μεσσήνη”, που ετοιμάζει για τον Πέτρο Θέμελη ο καταξιωμένος σκηνοθέτης και δραστήριο μέλος και εθελοντής του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, κ. Βαγγέλης Ευθυμίου. Τα τελευταία γυρίσματα, έγιναν μόλις πριν δυο εβδομάδες. Ας το παρακολουθήσουμε».

Αμέσως μετά την προβολή του βίντεο η συντονίστρια της συνάντησης κάλεσε τους παριστάμενους να τηρήσουν ενός λεπτού σιγή στη μνήμη του εκλιπόντος αντιπροέδρου του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», Ομότιμου Καθηγητή Κλασικής Αρχαιολογίας, Πέτρου Θέμελη που έφυγε από τη ζωή στις 27 Οκτωβρίου 2023.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Ας είναι αιωνία η μνήμη του.

Και προχωράμε με μια φράση του αγαπημένου μας Καθηγητή Πέτρου Θέμελη που είναι απόλυτα συμβατή με το θέμα της σημερινής συνάντησης. Είχε πει λοιπόν πως:

“Η Μεσσήνη στέκεται χάρις στους εθελοντές. Κι εγώ εθελοντής είμαι φυσικά αλλά και όλοι οι συνεργάτες μου, εκτός απ’ τους εργάτες, είμαστε εθελοντές. Κι έρχονται από τις χώρες τους με τη χαρά να συνεργαστούν εδώ μαζί μου στην Αρχαία Μεσσήνη, να συμβάλλουν στην αναγέννησή της, στην ανασύνθεσή της γράφοντας μελέτες, βιβλία στις γλώσσες τους, ακόμα και στα γιαπωνέζικα, εκτός από τ’ Αγγλικά, Αμερικάνικα, Γαλλικά, Ιταλικά που καταλαβαίνουμε εμείς οι Ευρωπαίοι”.

Στόχος λοιπόν της 6^{ης} Συνάντησης του Άνω ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ είναι να παρουσιάσουμε τα αρωγά μας μέλη, τους υπέροχους εκπροσώπους του ενεργού εθελοντισμού στη χώρα μας.

Και μιλώντας για εθελοντισμό στο “ΔΙΑΖΩΜΑ”, στον κλασικό εθελοντισμό του ελεύθερου χρόνου, έχει προστεθεί και μια άλλη, δυναμική μορφή εθελοντισμού που εκδηλώνεται στον ενεργό εργασιακό χρόνο του πολίτη, γι’ αυτό ορίζεται και “ενεργός εθελοντισμός”. Είναι εθελοντισμός που μπορεί ν’ ασκεί κανείς μέσα από την εργασία του δημιουργώντας στο δέντρο της εργασιακής του ζωής παρακλάδια με εθελοντικές δράσεις, που έχουν στον πυρήνα τους την κοινωνικοποίηση των μνημείων, δράσεις που απαντούν στο πώς μπορούν τα μνημεία να είναι ένα ζωντανό κύτταρο της κοινωνίας. Δράσεις που πάντα αφήνουν άλλοτε ένα μικρό, άλλοτε ένα μεγάλο, αλλά πάντα ένα ουσιαστικό κοινωνικό αποτύπωμα».

Στο σημείο αυτό η κα Κουρασάνη ευχαρίστησε την **κα Αλεξάνδρα Βοβολίνη**, εκδότρια, Διευθύντρια των Εκδόσεων «Κέρκυρα» του ομίλου Economia για την παραχώρηση του πολυχώρου Eco Zone και την φιλοξενία της εκδήλωσης και τόνισε πως πρόκειται για μια ξεχωριστή προσωπικότητα του χώρου των οικονομικών εκδόσεων κι ένα πολύτιμο Εταιρικό Μέλος του Σωματείου. Πρόσθεσε ακόμη, πως ο Όμιλος προσέφερε δωρεάν στους συμμετέχοντες της εκδήλωσης τις εκδόσεις του που βρίσκονταν στην αίθουσα.

Ως οικοδέσποινα η κ. Βοβολίνη είχε τον παρακάτω χαιρετισμό:

«Ως ένα από τα ιδρυτικά μέλη του Διαζώματος, θα ήθελα να συγχαρώ εγκάρδια τους βραβευμένους φοιτητές και φοιτήτριες, καθώς και όσους και όσες παρουσίασαν τις πρωτότυπες εργασίες τους, στην 6η εκδήλωση του Άνω Διαζώματος με θέμα την “Φλόγα των αρωγών μελών”. Και να προσθέσω ότι αισθάνομαι ιδιαίτερα υπερήφανη που συμμετέχω με τις δυνάμεις μου στο εμπνευσμένο έργο του Σωματείου, που δεν έχει περιοριστεί απλά και μόνο στην διάσωση και ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων της χώρας μας. Αλλά με τις πολύπλευρες δράσεις του, προάγει τον ενεργό εθελοντισμό στις νεότερες γενιές που αναζητούν φωτεινά παραδείγματα και θετικές δράσεις, που αντανακλούν τελικά σε ολόκληρη την κοινωνία, στις δύσκολες εποχές που ζούμε».

Η συντονίστρια κάλεσε στο βήμα τον Πρόεδρο του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», **κ. Σταύρο Μπένο**. Ο κ. Μπένος μίλησε με συγκίνηση για την παρακαταθήκη που άφησε ο εκλιπών, Πέτρος Θέμελης στην άσκηση της ανασκαφικής πρακτικής, στη δημόσια αρχαιολογία και την πολιτιστική πολιτική και διαχείριση της χώρας.

Σ. ΜΠΕΝΟΣ:

«Καταλαβαίνετε ότι είμαι ήδη βαθιά επηρεασμένος από το τελευταίο συμβάν, για μένα ο Πέτρος μαζί με τον Γρηγόρη Διαμαντόπουλο, ήταν οι δυο μεγάλοι πνευματικοί μου πατέρες. Ο Γρηγόρης στο πεδίο της πόλης, ο Πέτρος στο πεδίο της αρχαιολογίας και των μνημείων.

Γι' αυτό ως συνέχεια της Μαρίας αλλά και της εβδομάδος αυτής, όπου μέσα από το βαρύ πένθος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ τουλάχιστον έχουμε τη χαρά ότι εκπληρώθηκε η τελευταία του επιθυμία, δεν ήταν μια εύκολη υπόθεση ξέρετε, να ταφεί δηλαδή στον αρχαιολογικό χώρο και μάλιστα σε σημείο περίοπτο και δε σας κρύβω τη βαθιά μου ικανοποίηση που επετεύχθη αυτό στην πατρίδα μας και είναι η πρώτη φορά που γίνεται.

Θέλω να σας μιλήσω όπως πολλές φορές αυτές τις μέρες, αλλά εδώ είναι ένα ειδικό ακροατήριο, για τον δικό μας Πέτρο, που δεν τον έχει αποκαλύψει ακόμα ούτε η αρχαιολογική κοινότητα, ούτε οι κοντινοί του φίλοι. Διάβασα πολλά αφιερώματα που δεν έχουν μπει στον πυρήνα τον πνευματικό του Πέτρου. Εμείς όμως οφείλουμε να το κάνουμε. Κι αυτό δεν είναι μια δική μου μόνο προσέγγιση, αλλά σιγά-σιγά πρέπει να γίνει μια συλλογική υπόθεση.

Γιατί όπως θα δείτε, ο πνευματικός πυρήνας της δημιουργίας του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ βρίσκεται στον Πέτρο. Πώς αυτό; Μίλησαν πάρα πολλοί αυτές τις μέρες, πολύ επαινετικά, για όλες τις δημόσιες διακρίσεις που είχε, και ήταν πάρα πολλές και στο πεδίο το αρχαιολογικό και στο πεδίο το πνευματικό. Οι διακρίσεις είναι δεκάδες, εντός και εκτός χώρας. Όμως ελάχιστα πράγματα είδαμε για το πώς έγιναν αυτά τα πράγματα.

Μας λένε ότι έγιναν. Το θέμα είναι πώς έγιναν. Δηλαδή η Αρχαία Μεσσήνη που από ερειπιώνας έγινε το καλύτερο σωζόμενο μνημείο της ελληνιστικής περιόδου παγκοσμίως. Πώς έγινε αυτό το θαύμα; Και για να καταλάβετε ότι είναι θαύμα, για πηγαίνετε δίπλα να δείτε τη Μεγαλόπολη και τη Σπάρτη που είναι πιο περίοπτες αρχαίες πόλεις, να δείτε σε τι πολύ κακή κατάσταση είναι σε σχέση με τη Μεσσήνη. Γιατί η Μεσσήνη είχε τον Πέτρο.

Συνήθως ξέρετε, οι αρχαιολόγοι, και ξεκινώ απ' αυτό, είναι το πρώτο θέμα που εγώ το γνώρισα πολύ πρόωρα, όταν ήμουν Δήμαρχος ακόμα, οι αρχαιολόγοι και δεν τους αδικώ. Είναι ένα θέμα υπαρξιακό γι' αυτούς, έλκονται από το εύρημα. Όπως οι Δήμαρχοι έλκονται από το έργο, την υποδομή και ξεχνούν όλα τ' άλλα, έτσι πολλές φορές οι αρχαιολόγοι δίνουν όλο το βάρος στο εύρημα, να κάνουν την ανασκαφή, να δοξαστούμε μέσω του ευρήματος.

Ο Πέτρος όταν κατέβηκε στη Μεσσήνη και είδε αυτόν τον ερειπιώνα, είδε, όπως έβλεπε πάντα, τη μεγάλη εικόνα. Και ήθελε να δουλέψει μ' έναν τρόπο ασφαλή και μακροπρόθεσμο. Και ακούστε τι έκανε. Το πρώτο πράγμα που έκανε, ήταν επειδή του είπαν οι χωριάτες εκεί για το χωριό του Μαυρομάτη, γιατί είναι η Μεσσήνη κάτω από το χωριό Ιθώμη, όταν βρέχει πλημμυρίζει ο αρχαιολογικός, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να μελετήσει το αποχετευτικό δίκτυο.

Και βρήκε τον αρχαίο αγωγό κι ένα σύγχρονο αποχετευτικό δίκτυο για να μπορεί να δουλεύει με ασφάλεια. Είδατε πόσο επίκαιρο είναι, που τώρα μιλάμε για τις φυσικές καταστροφές και για την πρόληψη; Το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν η πρόληψη από τις φυσικές καταστροφές.

Σκεφτείτε, γιατί θα το έχουμε και ως θέμα σήμερα, το περιβαλλοντικό θέμα, την κλιματική κρίση σε σχέση με τα μνημεία, κοίταξε τι έκανε αυτός πριν από 40 χρόνια. Κυρίως τις απαλλοτριώσεις.

Γιατί έχουμε το παράδοξο στην πατρίδα μας, επειδή παντού είναι αρχαιολογικός χώρος πάρα πολλές φορές τ' αρχαία μας να είναι πάνω σε ιδιωτικές περιουσίες. Έτσι ήταν και η Μεσσήνη, ήταν αγρότες, αγροτικές εκτάσεις. Και τι έκανε; Έκανε ένα μικρό "ΔΙΑΖΩΜΑ", την Εταιρεία Μεσσηνιακών Σπουδών και άρχισε να έχει έναν κύκλο χορηγών, και μέσα από τα πρώτα χρήματα που πήρε από τους χορηγούς αγόρασε γη, με διαπραγματεύσεις που έκανε ο ίδιος. Εκατοντάδες στρέμματα. Δηλαδή αγόρασε όλη τη γη για να δουλέψει τα επόμενα 30 χρόνια. Αυτά είναι μακροπρόθεσμες πολιτικές. Και αφού εξασφάλισε αυτά, σας είπα δυο πολύ συγκεκριμένα, και πολλά άλλα, μπήκε πια στο πεδίο ήσυχος ότι μπορεί απερίσπαστος να δουλεύει.

Άρα λοιπόν, όπως συνηθίζω να λέω, πρέπει να δούμε τον Πέτρο σε τρεις κύκλους, τρεις ολιστικούς κύκλους.

Ο ένας κύκλος είναι πριν την ανασκαφή, πώς προετοιμάζουμε δηλαδή το έδαφος πριν την ανασκαφή, ο δεύτερος κύκλος είναι μέσα στην ανασκαφή κι ο τρίτος κύκλος είναι μετά την ανασκαφή. Μέσα στην ανασκαφή τώρα, ποια ήταν η μεγάλη παρακαταθήκη του Πέτρου; Ο Πέτρος διέτύπωσε μια θεωρία η οποία τείνει να γίνει παγκόσμια θεωρία.

Θα σας φέρω ένα άλλο παράδειγμα από έναν άλλο μεγάλο που τον χάσαμε κι αυτόν, ιδρυτικό μας μέλος, τον σπουδαίο Χαράλαμπο Μπούρα. Όταν πήγε να δουλέψει στην Ακρόπολη, βρήκε από τον προκάτοχό του μπετά και σίδερα μέσα. Και είπε, αυτό δεν πρέπει να ξαναγίνει. Άρα λοιπόν, αφού τ' αφαίρεσε με πολύ μεγάλο κόπο, διέτύπωσε την αρχή της αναστρεψιμότητας.

Είπε δηλαδή ότι πρέπει ό,τι καινούργιο γίνεται, πρέπει ν' αναστυλώνεται με τέτοιο τρόπο που να μπορεί ν' αποσύρεται κάποια στιγμή ανώδυνα, χωρίς να προξενεί βλάβη στο μνημείο. Κάτι που έγινε μια παγκόσμια πια, υπόθεση.

Ο Πέτρος διατύπωσε κάτι πολύ πιο προωθημένο. Ενοποίησε δυο φάσεις οι οποίες θα είναι δυστυχώς, αυστηρά διαχωρισμένες. Δηλαδή την ανασκαφή με την αναστύλωση.

Για να δείτε πόσο αυστηρά διαχωρισμένες είναι, στο Υπουργείο Πολιτισμού είναι άλλη η Γενική Διεύθυνση των Αρχαιοτήτων που κάνουν τις ανασκαφές και άλλη της αναστύλωσης. Δυο διαφορετικοί κόσμοι οι οποίοι είναι και συνεχώς σε μια συγκρουσιακή κατάσταση.

Ο Πέτρος λοιπόν έφτιαξε μια υπέροχη θεωρία κι ένα ωραίο βιβλίο, την "Ανασκαφή" που την παρουσιάσαμε μάλιστα πριν από λίγο καιρό στον "Ιανό", για όσους ήσαστε εκεί, που διατυπώνει τη θεωρία ότι αυτοί οι δυο κόσμοι είναι ένας κόσμος, και πώς το ερμήνευσε αυτό, πώς το εξήγησε: Ότι ο αρχαιολόγος που είναι πάνω στην ανασκαφή, καταναλώνει τέτοια ενέργεια και επιστρατεύεται όλος ο πνευματικός του κόσμος, που αυτή η ενέργεια, αυτό το πνευματικό φορτίο δεν αποτυπώνεται στο ημερολόγιο του αρχαιολόγου, δεν υπάρχει τρόπος ν' αποτυπωθεί.

Άρα πρέπει εκείνη την ώρα ν' αξιοποιηθεί. Άρα ο Πέτρος διέτύπωσε την άποψη ότι δε σκάβουμε αν δεν αναστυλώσουμε αμέσως. Και το έκανε αυτό το πράγμα, το εφήρμοσε στη Μεσσήνη. Δηλαδή όταν έμπαινε να σκάψει, αμέσως προχωρούσε η διαδικασία της αποκατάστασης. Και αρχίζει αυτό σιγά-σιγά να γίνεται ένα δόγμα παγκόσμιο. Μεγάλη προσφορά γι' αυτό.

Όμως για να το επιτύχει αυτό, έπρεπε να εξασφαλίσει τους όρους της συνέχειας. Ξέρετε, η ασυνέχεια στα μνημεία, όπως σε όλα τα πεδία της ζωής αλλά στα μνημεία είναι πάρα πολύ επιβλαβής. Όταν λέμε ασυνέχεια τι εννοούμε: Εννοούμε ότι το Υπουργείο Πολιτισμού δε σου επιτρέπει να έχεις εργαζομένους, εργατοτεχνίτες όλο το χρόνο. Σου δίνει τρίμηνα, τετράμηνα, το πολύ οκτάμηνα να πάρεις για να κάνεις τις ανασκαφικές και αναστηλωτικές εργασίες.

Επίσης δεν έχεις χρήματα και διαρκή ροή χρημάτων, όλο το χρόνο. Επίσης δεν έχεις εγκρίσεις για ανασκαφές, έχεις μόνο για μικρά τμήματα χρονικά, μέσα στο χρόνο. Ο Πέτρος αυτά τα

διέλυσε. Με την Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών και με τους χορηγούς του, κάλυπτε όλα τα κενά του κράτους. Όλα. Δεν υπήρχε χρονικό κενό ούτε πνευματικό κενό για τον Πέτρο. Και μάλιστα, για να έχει τη μέγιστη δυνατή απόδοση, έκανε μια φοβερή καινοτομία, δηλαδή δεν πήρε έτοιμους εργατοτεχνίτες, πήρε αγρότες από την περιοχή που ήταν όμως τεχνίτες, ήταν μαρμαράδες κτλ.

Τους πήρε, τους εκπαίδευσε, και ήταν μόνιμοι εκεί για δεκαετίες. Δούλευε μαζί τους με νοήματα πια από ένα σημείο και μετά. Άρα λοιπόν μας δίδαξε ο Πέτρος, πώς μπορείς ν' αναπτύξεις συνέργειες ανάμεσα στο κράτος και τους φορείς της πολιτείας και τους πολίτες και τον ιδιωτικό τομέα, για να υπάρχει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Φαντάζομαι κάτι θ' αναγνωρίζετε στο "ΔΙΑΖΩΜΑ" μέσα απ' αυτή την πρακτική.

Αλλά έκανε και κάτι άλλο και κατηγορήθηκε τόσο πολύ γι' αυτό. Ο αρχαιολογικός χώρος ξέρετε, για μένα, είναι αναχρονιστικό αυτό το άρθρο, επιτρέπει στους αρχαιολόγους να έχουν μια πενταετή περίοδο μελέτης του μνημείου στο οποίο κάνουν τις εργασίες της ανασκαφής, προκειμένου υποτίθεται να το μελετήσουν και να το δημοσιεύσουν, είναι υποχρεωμένοι σε 5 χρόνια να το δημοσιεύουν.

Ο Πέτρος το αγνόησε εντελώς αυτό το πράγμα. Την ανασκαφή του την έκανε πλανητική. Δηλαδή ο Πέτρος είχε συνδεθεί με τους συνεργάτες του, με καθηγητές απ' όλο τον κόσμο, Αμερική, Ιαπωνία, Χιλή, Νότια Αφρική, Γερμανία, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες και ήταν όλοι στο διαδίκτυο. Το ίδιο έκανε κι ο Μπούρας στην Ακρόπολη. Και άρα, έβλεπαν και είχαν διάλογο πάνω στη διαδικασία της ανασκαφής. Τι πιο ωραίο από αυτό;

Και ανέπτυξε δηλαδή αυτό που λέμε συνέργειες, όχι ένα κρυφό δωμάτιο που ένας ερευνητής, λες και είναι γιατρός και προσπαθεί να βρει το μικρόβιο που θα θεραπεύσει την τάδε αρρώστια. Και μάλιστα, έκανε κι ένα βήμα παραπέρα. Είχε μια ανοιχτή πρόσκληση για όλους τους φίλους του και πάντα στη Μεσσήνη θα ήταν ένα συνεργείο από την Ιαπωνία, από την Κίνα, από την Αμερική, από τον Καναδά, από τη Νότια Αφρική, από την Ευρώπη.

Παντού όταν πήγαινες μάλιστα, είχε κάνει και μια ακόμη μεγαλύτερη καινοτομία που την απαγόρευαν παρακαλώ, ήταν ο ανασκαφικός τουρισμός. Είχε κάνει προγραμματική σύμβαση με το Costa Navarino, επειδή πολλοί πελάτες του Costa Navarino ήθελαν να μάθουν την ανασκαφή και να κάνουν ανασκαφή υπό την εποπτεία του Πέτρου εννοείται.

Έκανε μια προγραμματική σύμβαση και δυστυχώς του την απαγόρευαν γιατί θεώρησαν ότι βάζει τον ιδιωτικό τομέα στα μνημεία.

Ο Πέτρος άλλαξε την Αρχαιολογία παγκοσμίως. Αυτός ήταν κατά την ανασκαφή.

Το μετά την ανασκαφή τι είναι; Τα μνημεία στο κέντρο της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης. Το γενετικό υλικό του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ. Άρα, το “ΔΙΑΖΩΜΑ” τι είναι; Είναι η πνευματική μήτρα του Πέτρου μας. Αυτό θέλω να καταλάβετε για το πόσο σπουδαίος και μεγάλος ήταν.

Εμείς χρησιμοποιήσαμε ομόλογες δράσεις και διαδικασίες. Δεν είναι το ίδιο πράγμα, δουλέψαμε σ’ ένα άλλο περιβάλλον, σ’ εθνικό περιβάλλον και διεθνές περιβάλλον πιο πολύ για τα μνημεία, αλλά για δείτε τις ομοιότητες. Για να δείτε και να μελετήσετε με ποιον τρόπο πραγματικά μεταδόθηκε αυτό το τεράστιο πνευματικό κεφάλαιο στο “ΔΙΑΖΩΜΑ”.

Πρώτο θέμα, μεγάλη καινοτομία που την κάναμε με τον Πέτρο. Ποτέ το “ΔΙΑΖΩΜΑ” δεν θα είχε οικονομικές συναλλαγές με το κράτος και ποτέ εμπλοκή σε ευρωπαϊκά προγράμματα.

Γιατί το “ΔΙΑΖΩΜΑ” έπρεπε να φιλοδοξήσει να κινητοποιήσει πλήρως τον εθελοντισμό και τον ιδιωτικό τομέα και να μη διεκδικήσει μια πίτα που έτσι κι αλλιώς είναι μια πίτα της χώρας που μοιράζεται ανάμεσα στο κράτος, τις Περιφέρειες και τους Δήμους. Έπρεπε να δημιουργήσει νέους πόρους για τα μνημεία, να μεγαλώσει την πίτα δηλαδή. Και άρα, έπρεπε να φτιάξει τη δική του οικογένεια. Όπως ο Πέτρος έφτιαξε τη δική του οικογένεια, έπρεπε κι εμείς να φτιάξουμε τη δική μας οικογένεια. Με την ίδια προοπτική και την ίδια αρχιτεκτονική.

Και ποια ήταν η δική μας οικονομία; Πρώτον βεβαίως, τα ιδρυτικά μας μέλη που ποτέ άλλοτε στην πατρίδα μας δε συνασπίστηκαν τόσο σπουδαίες δυνάμεις, και από τους διανοούμενους κι από τους αρχαιολόγους και από τους καλλιτέχνες και από τις τοπικές κοινωνίες, από τον κόσμο των επιχειρήσεων, από παντού.

Πρώτη φορά έγινε μια τέτοια μεγάλη συμμαχία στην πατρίδα μας για έναν πολύ σπουδαίο εθνικό σκοπό. Αλλά όμως, μέσα στο καταστατικό, όχι από την αρχή αλλά σταδιακά, από την αρχή ήταν σκόπιμο για να μην τους τρομάξουμε - ακούγαμε που ακούγαμε τα εξ αμάξης - εμένα μου έλεγαν ότι είμαι ο Δούρειος Ίππος του μεγάλου κεφαλαίου οπότε ήταν και για τον Πέτρο.

Σιγά-σιγά χτίσαμε τον πρώτο μεγάλο θεσμό και χαίρομαι που ένας περίοπτος φίλος μου και σπουδαίος διανοούμενος στον κόσμο των μεγάλων υποδομών της πατρίδας μας, σας μιλάω για τον αγαπημένο μου, τον Παναγιώτη Παπανικόλα, που μόλις μπήκε και τον ευχαριστώ για την τόσο σπουδαία συνεργασία που έχουμε. Ήταν από τα πρώτα Εταιρικά Μέλη...

Πρώτη φορά στην πατρίδα μας, υπάρχει τόσο ισχυρός δεσμός, με την επιχειρηματικότητα, την εξορισμένη επιχειρηματικότητα, την κακώς ενοχοποιημένη επιχειρηματικότητα. Και καμαρώνουμε γι' αυτό τον ανθό του επιχειρηματικού κόσμου. Έχουμε 50 Εταιρικά Μέλη, κι αυτό δε θα παύω να λέω, το οφείλω στην Κασσιανή μου, την κόρη μου, που σπούδασε στην Αμερική και μου είπε ότι στην Αμερική αυτός ο θεσμός είναι αυτός που αιμοδοτεί τον πολιτισμό.

Και πιστέψτε με, ουδέποτε, κανένα μα κανένα Εταιρικό Μέλος δεν έχει ζητήσει το παραμικρό αντιστάθμισμα μέσα στα μνημεία.

Η κορυφαία στιγμή, να καταλάβετε των Εταιρικών Μελών μας, είναι ότι συγκέντρωσαν για τη Βόρεια Εύβοια 2,5 εκατομμύρια ευρώ με τα οποία χρηματοδοτήθηκε από το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, η εκπόνηση των μελετών του προγράμματος για τη Βόρεια Εύβοια. Εγώ ήμουν εθελοντής, όσοι δούλεψαν μαζί μου ήταν εθελοντές, και ό, τι μελέτες κάναμε προσφέρθηκαν δωρεάν στο κράτος. Σ’ αυτή την αλυσίδα λοιπόν της δημιουργίας της οικογένειάς μας, κάποια στιγμή γεννήθηκε το Άνω ΔΙΑΖΩΜΑ. Τι μεγάλη, τι ωραία στιγμή ήταν αυτή! Όλες αυτές οι μελισσοούλες της κοινωνίας που πάνε από κλαδί σε κλαδί και εισοδεύουν τα πάντα, ιδέες, απόψεις, καινοτομία. Και έρχονται μετά στην κυψέλη την κεντρική για να τα δώσουν απλόχερα.

Εσείς είστε αυτοί, αυτό το σμήνος το ωραίο, οι μελισσοούλες μας. Τι ωραίος θεσμός! Τι ωραία πράγματα έχουμε ακούσει! Τι ωραία πράγματα έχουν γεννηθεί! Γιατί το πιο αιχμηρό πράγμα που έχουμε στο πεδίο της καινοτομίας στο “ΔΙΑΖΩΜΑ” είναι η Θερμοκοιτίδα του.

Η Θερμοκοιτίδα λοιπόν είναι αποτέλεσμα του Άνω ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ. Και ετοιμάζονται κι άλλα, κι άλλα. Θα σας πω μόνο δύο πράγματα που θα συναντήσουμε στο μέλλον.

Θα πάρετε μια πρώτη γνώση σήμερα για την κλιματική κρίση και την επιρροή στα μνημεία που είναι ένα μέγα θέμα, και το άλλο, εκτός προγράμματος, έναν καινούργιο θεσμό, το “Ακούμε τους νέους” για τη σχέση της σύγχρονης δημιουργίας και των νέων καλλιτεχνών για τα μνημεία, για το οποίο θα μιλήσει η Πόπη Μαλαπάνη.

Είναι όλα αυτά προτάσεις και ιδέες που προέρχονται ακριβώς απ’ αυτό τον ωραίο κόσμο που εσείς σιγά-σιγά δημιουργείτε. Όλα αυτά πιστεύω, ο Πέτρος μας κάπου θα είναι και θα τ’ ακούει και θα χαίρεται. Γιατί όπως σας έδειξα έτσι με πολύ αδρές γραμμές, βλέπετε την πνευματική και επιχειρησιακή συνέχεια που υπάρχει ανάμεσα στο σπουδαίο έργο του Πέτρου και στη συνέχεια του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ.

Σήμερα λοιπόν, μέρες που είναι, και μιας και μέσα μας όλοι φέρουμε αυτή την ωραία μορφή, ο καθένας με το δικό του τρόπο, Πέτρο μου δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να σε τιμήσουμε όπως και τις προηγούμενες μέρες σήμερα, κάνοντας εδώ με τους νέους μας αυτή τη συνάντηση για να δείξουμε πραγματικά και ν’ αναδείξουμε τον υπέροχο πλούτο και την προσφορά που έχουμε μέσω του Άνω ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ.

Θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς τον άνθρωπο που κυριολεκτικά παρακολουθεί άλλοτε όσο ήταν στέλεχος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ με επαγγελματική σχέση αλλά και τώρα ως εθελόντρια, τη Μαρία Κουρασάνη. Και θέλω ένα χειροκρότημα για τη Μαρία, η οποία πραγματικά πασχίζει και δουλεύει και θα δουλεύει στο διηνεκές με οποιαδήποτε μορφή, γι’ αυτό το θεσμό.

Σας ευχαριστώ από καρδιάς και καλή επιτυχία σήμερα στις εργασίες μας».

Η κα Κουρασάνη ευχαρίστησε τον πρόεδρο για την αναφορά του και προλόγισε τους ομιλητές της πρώτης παρουσίασης που αφορά στην επιστημονική συνεργασία του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ με το **Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ο.Π.Α.)**, λέγοντας περίπου τα εξής:

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Οι δράσεις που θα παρουσιαστούν σήμερα, προέκυψαν μετά από προσπάθεια που ξεκινήσαμε στο “ΔΙΑΖΩΜΑ” την άνοιξη του 2021 για να ξανασυστηθούμε με τα αρωγά μας μέλη. Τα αρωγά μας μέλη, περίπου 500, είναι μια από τις τρεις κατηγορίες των μελών του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, όπως ακούσατε τα άλλα είναι τα εταιρικά και τα τακτικά μας μέλη.

Στα αρωγά μέλη κυρίως ανήκουν φοιτητές, άτομα νεαρότερης ηλικίας και προσφέρουν στο “ΔΙΑΖΩΜΑ” έργο μ’ εναλλακτικό τρόπο, όπως είναι η εθελοντική εργασία και η έρευνα.

Σήμερα θα δούμε τις πιο ώριμες από τις δράσεις και τα projects που είναι σ’ εξέλιξη, όλες αυτές οι δράσεις συνδέονται άμεσα με το έργο του Σωματείου και αφορούν στα ολιστικά προγράμματα πολιτιστικής ανάπτυξης, δηλαδή τις πολιτιστικές διαδρομές και τα αρχαιολογικά πάρκα, τη σχέση πολιτισμού και πρωτογενή τομέα, τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν στη σύγχρονη εποχή τα Αρχαία Θέατρα όπως είναι η κλιματική κρίση, τον ψηφιακό πολιτισμό, την εκπαίδευση και την εξωστρέφεια.

Οι παρουσιάσεις που θα δείτε θα είναι όλες πολύ ενδιαφέρουσες και σύντομες σε διάρκεια και σε όλη τη διάρκεια της εκδήλωσης θα έχουμε τη βοήθεια όπως πάντα backstage του Ευδόκιμου Φρέγκογλου και της εταιρείας APG.

Ας ξεκινήσουμε λοιπόν με την πρώτη παρουσίαση. Η επιστημονική συνεργασία του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, πρώην ΑΣΟΕΕ και το Πρόγραμμα Σπουδών στις Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευσης, ξεκίνησε με πρωτοβουλία της κας Βασιλικής Μπρίνια, που είναι η Επιστημονική Υπεύθυνη και Συντονίστρια του προγράμματος και αρωγό μέλος.

Στόχος ήταν και είναι η ευαισθητοποίηση των φοιτητών στο θέμα της μέριμνας για την ανάδειξη και προστασία των αρχαίων μνημείων και ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών για την ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της Ελλάδας μέσα από τα προγράμματα που προωθεί το “ΔΙΑΖΩΜΑ”. Ο κορμός της συνεργασίας αυτής είναι η εκπαιδευτική δράση, εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα, πολιτισμός».

Καθώς η κα **Βασιλική Μπρίνια**, Επιστημονική Υπεύθυνη και Συντονίστρια του προγράμματος Σπουδών στις Επιστήμες Αγωγής και Εκπαίδευσης δεν μπόρεσε να παραστεί στην εκδήλωση λόγω μιας επαγγελματικής υποχρέωσης, η συντονίστρια κάλεσε στο βήμα την φοιτήτρια κα Σοφία Γεωργογάλα, για να αναγνώσει τον χαιρετισμό που απέστειλε η κα Μπρίνια.

Σ. ΓΕΩΡΓΟΓΑΛΑ: (διαβάζει):

«Αγαπητές φίλες και αγαπητοί φίλοι του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, με χαρά απευθύνω σήμερα το χαιρετισμό αυτό στην ετήσια εκδήλωση του Άνω ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, στην οποία το παιδαγωγικό πρόγραμμα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών συμμετέχει με την καινοτόμο δράση “Επιχειρηματικότητα, Εκπαίδευση και Πολιτισμός”.

Με το “ΔΙΑΖΩΜΑ” έχουμε αναπτύξει από το 2017 μία καινοτόμα διεπιστημονική συνεργασία για την από κοινού υποστήριξη εθελοντικών δράσεων εκπαιδευτικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της ολιστικής πολιτιστικής διαχείρισης των μνημείων, και την αξιοποίησή τους, την εκπαίδευση υποψηφίων εκπαιδευτικών Οικονομίας και Πληροφορικής.

Αντικείμενο της συνεργασίας μας, είναι ο από κοινού σχεδιασμός και η υλοποίηση εκπαιδευτικών δράσεων από κοινού με το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, εκπαιδευτικών καινοτόμων δράσεων, που έχουν δείξει διαχρονικά κι ερευνητικά ότι εμπνέουν την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση στους υποψήφιους εκπαιδευτικούς και αφήνουν ισχυρό μνημονικό ίχνος σε αυτούς.

Κάθε χρονιά, μια ομάδα φοιτητών και φοιτητριών διακρίνεται στο διαγωνισμό του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ για την καλύτερη εργασία, σύμφωνα με το θέμα που έχει προκύψει από την Επιστημονική Επιτροπή η οποία αξιολογεί στο τέλος του εαρινού εξαμήνου τις εργασίες που έχουν εκπονήσει οι φοιτητές του προγράμματος.

Έτσι, η ομάδα που θα παρουσιάσει σήμερα την εργασία της βραβεύθηκε ως η καλύτερη εργασία μεταξύ άλλων εργασιών που εκπονήθηκαν από τις ομάδες των φοιτητών του προγράμματος.

Θερμά συγχαρητήρια λοιπόν στην ομάδα που διακρίθηκε το ακαδημαϊκό έτος 2022-23, μέλη της οποίας ήταν η Κατερίνα Διβίνη, η Ελεάνα Φρεντζεσκάκη, η Στέλλα Σπληνάκη, η Μαρία Όνου και η Σοφία Γεωργογάλα.

Η σημερινή βράβευση της ομάδας αυτής, είναι μια απόδειξη της σοβαρής δουλειάς των φοιτητών και των φοιτητριών του προγράμματος, οι οποίοι αποδεικνύουν στην πράξη ότι ο τόπος αυτός έχει ικανότατους και ταλαντούχους υποψήφιους εκπαιδευτικούς που τιμούν την εκπαίδευση με ήθος, αξίες, ανησυχίες και όραμα.

Κλείνοντας, θέλω να ευχαριστήσω θερμά την Επιστημονική Επιτροπή της δράσης “Επιχειρηματικότητα, Εκπαίδευση και Πολιτισμός” που είναι άλλωστε και η καρδιά της δράσης μας, την κα Μαίρη Μπελογιάννη, την κα Γεωργία Μανωλοπούλου, τον κ. Γιώργο Τζίρο, καθώς και το Κέντρο Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ευχαριστώ τέλος τον κ. Σταύρο Μπένο, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, τον κ. Θοδωρή Μπένο καθώς και όλα τα στελέχη του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ για την εξαιρετική συνεργασία μας που χωρίς τη συνεχή αρωγή τους δε θα είχαμε αυτή την εξαιρετική επιτυχία στη δράση.

Συνεχίζουμε λοιπόν όλοι μαζί αυτό το όμορφο ταξίδι με λογισμό και όραμα. Σας ευχαριστώ πολύ και εύχομαι καλή επιτυχία στη σημερινή εκδήλωση».

Ακολούθησε αμέσως μετά η βράβευση των φοιτητών/τριών για την καλύτερη εργασία στο πλαίσιο του προγράμματος του Ο.Π.Α.: «Εκπαίδευση, Επιχειρηματικότητα και Πολιτισμός», με θέμα: «Η Τριλογία της Αττικής: Ελευσίνα, Αθήνα, Λαύριο». Η απονομή έγινε από την κα Μαίρη Μπελογιάννη, υπεύθυνη των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και μέλος της Επιτροπής Αξιολόγησης της εκπαιδευτικής δράσης. Στη συνέχεια η κα Κουρασάνη κάλεσε στο βήμα την ομάδα που εκπόνησε την εργασία με τίτλο «**Business Plan - Folklore Museum of Kyprianos**», την οποία αποτελούν οι κ.κ. **Γεωργογάλα Σοφία, Διβίνη Αικατερίνη, Όνου Μαρία, Σπληνάκη Στυλιανή, Φραντζεσκάκη Ελεάνα** και οι οποίες πήραν το λόγο διαδοχικά.

Παρουσίαση της εργασίας «Business Plan - Folklore Museum of Kyprianos»

ΕΛ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ:

«Καλημέρα κι από μας. Θα θέλαμε πριν παρουσιάσουμε την ιδέα μας, να δώσουμε τα θερμά μας συλλυπητήρια για την απώλεια του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, και αν μας επιτρέπετε, θα θέλαμε ν’ αφιερώσουμε αυτό μας το έργο στον κ. Πέτρο, για να τιμήσουμε τη μνήμη του.

Σας ευχαριστούμε πραγματικά που βρίσκετε σήμερα εδώ. Είναι μεγάλη τιμή για μας.

Σας καλωσορίζω λοιπόν στην παρουσίαση της επιχειρηματικής μας ιδέας με σκοπό την ανάδειξη της πολιτιστικής διάστασης του Λαυρίου, μέσω της ίδρυσης του Folklore Museum of Kyprianos.

Θα ξεκινήσω τη σημερινή παρουσίαση με μια φράση –κλειδί που δε θα μπορούσε να είναι άλλη από την εξής: Αναβιώνοντας το παρελθόν, μέσα από τα μάτια του μέλλοντος. Η συγκεκριμένη

φράση αποτελεί τον πυρήνα της κεντρικής μας ιδέας, καθώς συνδυάζει την τεχνολογία με την ιστορία.

Πιο αναλυτικά, στη σημερινή παρουσίαση θα προσδιορίσουμε την αποστολή, το όραμα και τους στόχους του Μουσείου, θα εξηγήσουμε τα προσφερόμενα προϊόντα και υπηρεσίες, θα διατυπώσουμε τη στρατηγική και τους στόχους του marketing, θα κάνουμε μια σύντομη ανάλυση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, θ' αναφερθούμε στην τμηματοποίηση και τέλος, θα εξηγήσουμε εν συντομία τα καθήκοντα της ιδρυτικής ομάδας.

Σοφία, ο λόγος σ' εσένα».

Σ. ΓΕΩΡΓΟΓΑΛΑ:

«Αρχικά, αποστολή μας είναι η ανάδειξη του εργατικού οικισμού του Κυπριανού, ο οποίος βρίσκεται στην πόλη του Λαυρίου, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο και της Τριλογίας της Αττικής, η οποία αφορά τις πόλεις Αθήνα, Λαύριο και Ελευσίνα.

Συνολικά, αποστολή μας είναι η αναβίωση της περιοχής και φυσικά η οικονομική ανάπτυξη του τόπου. Όραμά μας είναι, μέσα στα επόμενα χρόνια να προσελκύσουμε μερικούς από τους τουρίστες οι οποίοι επισκέπτονται την Αθήνα, έτσι ώστε να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες μας και μέσω μιας ενδεχόμενης επίσκεψης στην πόλη του Λαυρίου.

Οι επιμέρους στόχοι μας είναι όπως προαναφέρθηκε, η οικονομική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής του Λαυρίου, το ν' αποδώσουμε μια ολιστική εμπειρία στους δυνητικούς μας πελάτες και τέλος αποσκοπούμε στο να διευρύνουμε έναν κλάδο τουρισμού ο οποίος δεν είναι τόσο διευρυμένος στην Ελλάδα και αφορά τον εκπαιδευτικό τουρισμό, έτσι ώστε οι πελάτες μας, μέσω της εμπειρίας που θ' αποκτήσουν να έρθουν βιωματικά σε επαφή με την πλούσια ιστορία της περιοχής αυτής».

Κ. ΔΙΒΙΝΗ:

«Το μουσείο του οικισμού του Κυπριανού έχει τρεις βασικούς πυλώνες. Ο πρώτος είναι το Μουσείο Εργατικού Οικισμού του Κυπριανού, το νεοκλασικό κτίριο της Ευτέρπης και τέλος, το Καλλιτεχνικό Φεστιβάλ.

Συγκεκριμένα, το Μουσείο αποτελείται από τρία επιμέρους κτίρια: Τον οικισμό των εργατών, τον ξενώνα των μηχανικών και τη βίλα Σερπιέρη. Κάθε κτίριο είναι διαμορφωμένο και διακοσμημένο και διακοσμημένο έτσι ώστε ν' αναδεικνύει μια ξεχωριστή κοινωνική τάξη της εποχής και συνολικά ν' αναδεικνύει την ιστορικότητα του οικισμού και τον τρόπο που ζούσαν οι κάτοικοι τον 19^ο αιώνα.

Το κτίριο της Ευτέρπης ήταν το πολιτιστικό κύτταρο της εποχής και αυτή την ταυτότητα θέλουμε ν' αναβιώσουμε. Θα μπορούν να επισκέπτονται οι επισκέπτες μας, δε θέλουμε να τους πούμε πελάτες ακριβώς, το χώρο για να μπορούν να περιηγηθούν αλλά και θα δίνεται προς ενοικίαση για πολιτιστικές δραστηριότητες.

Τέλος, το Φεστιβάλ, το οποίο πηγάζει από την πολιτιστική ταυτότητα του κτιρίου της Ευτέρπης, αγκαλιάζει ολόκληρο το Λαύριο και θα πραγματοποιείται τους καλοκαιρινούς μήνες, αξιοποιώντας και άλλους ιστορικούς χώρους όπως είναι το Αρχαίο Θέατρο του Θορικού αλλά και το Μουσείο Κεραμικής Τέχνης.

Όλα αυτά περικλείονται και αγκαλιάζονται από σύγχρονες τεχνολογίες. Συγκεκριμένα: Με τα γυαλιά AR (Augmented Reality) επαυξημένης πραγματικότητας, θα μπορεί ο επισκέπτης να περιηγείται στο χώρο του Λαυρίου και στα ξεχωριστά κτίρια, βλέποντας ρεαλιστικές αναπαραστάσεις της ζωής των κατοίκων του 19^{ου} αιώνα.

Παράλληλα προσφέρεται και η δυνατότητα μιας ακουστικής περιήγησης και καθοδήγησης στους χώρους για άτομα που έχουν πιθανότατα προβλήματα όρασης. Και υπάρχει και η δυνατότητα συνεργασίας με εφαρμογές καινούργιες, όπως είναι το COSMOTE CHRONOS για ν' αποκτήσουμε και ένα πιο διευρυμένο πελατολόγιο».

ΣΤ. ΣΠΛΗΝΑΚΗ:

«Αναφορικά με τη στρατηγική marketing, για την τιμολόγηση των υπηρεσιών μας, ακολουθούμε τμηματοποιημένη τιμολόγηση, που σημαίνει ότι η τιμή των εισιτηρίων του Μουσείου και του Φεστιβάλ, προσαρμόζεται για κάθε τμήμα της αγοράς.

Για παράδειγμα διαθέτουμε φοιτητική έκπτωση, ειδικές τιμές για γκρουπ, για ειδικές κοινωνικές ομάδες και άλλα. Επίσης κατά την ξενάγηση του Μουσείου δίνουμε τη δυνατότητα αγοράς γυαλιών AR και ακουστικών με επιπλέον χρέωση, τα οποία όμως παρέχονται δωρεάν σε άτομα με προβλήματα όρασης και ακοής.

Παράλληλα δίνουμε τη δυνατότητα αγοράς ενός one off εισιτηρίου για όλα τα δρώμενα του καλλιτεχνικού φεστιβάλ κατά τους θερινούς μήνες, και αντίστοιχα, ενός annual pass για την πρόσβαση σε όλες τις εκδηλώσεις στο κτίριο της Ευτέρπης εκείνο το χρόνο.

Αναφορικά με την προώθηση του Folklore Museum of Kyprianos, δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στην ψηφιακή παρουσία και τη διαφήμιση, προκειμένου να παρέχουμε μια ολιστική ψηφιακή εμπειρία πανκαναλικού marketing. Στοχεύουμε στη δημιουργία καλαίσθητου και ποικίλου περιεχομένου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με σκοπό την αναδημοσίευση αυτού σε σελίδες τουρισμού και την προσέλκυση έτσι, δυνητικών πελατών από το εξωτερικό.

Επίσης θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντική την εύκολη ανεύρεση της ιστοσελίδας μας στις μηχανές αναζήτησης, το οποίο μπορεί να επιτευχθεί μέσω τεχνικών βελτιστοποίησης της ιστοσελίδας αλλά και πληρωμένων διαφημίσεων. Όσον αφορά τώρα στους επισκέπτες της ιστοσελίδας μας, αυτοί έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν στο Newsletter μας ώστε να λαμβάνουν νέα και προσφορές, ή εναλλακτικά, να επιλέξουν να λαμβάνουν μήνυμα στο κινητό τους μέσω του Viber και του Watchup.

Επίσης στοχεύουμε στη συνεργασία μας με την COSMOTE και την ένταξη του Folklore Museum of Kyprianos στην εφαρμογή COSMOTE CHRONOS. Ευρύτεροι στόχοι marketing της εταιρείας μας είναι το brand awareness, δηλαδή η αύξηση της αναγνωρισιμότητας της επωνυμίας μας, η αύξηση της επισκεψιμότητας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και της αλληλεπίδρασης των χρηστών με το περιεχόμενό μας και ως αποτέλεσμα όλων αυτών, την αύξηση της επισκεψιμότητας στην ιστοσελίδα μας αλλά και των ηλεκτρονικών κρατήσεων.

Όσον αφορά την υλοποίηση του οικονομικού σχεδιασμού, αρχικά διαμοιράστηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ένα ερωτηματολόγιο κι έπειτα πραγματοποιήθηκε ανάλυση αγοράς, ώστε να διαπιστωθεί η χρησιμότητα της επιχειρηματικής μας ιδέας.

Όπως προαναφέρθηκε, θα δοθεί μεγάλη έμφαση στην τεχνολογία επαυξημένης πραγματικότητας. Με αυτό τον τρόπο θα παρακινηθούν οι νέοι οι οποίοι απολαμβάνουν τη χρήση της τεχνολογίας καθημερινά. Ακόμα δίνεται η δυνατότητα σε κοινωνικές ομάδες, να αξιοποιήσουν το μουσείο και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, μέσω της τεχνολογίας αυτής.

Η χρήση των τεχνολογιών αυτών αποτελεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της εταιρείας μας. Η επιχείρηση απευθύνεται σε άτομα όλων των ηλικιακών ομάδων. Το Λαύριο απέχει μόνο 60 χιλιόμετρα από το κέντρο της Αθήνας και γι' αυτό το λόγο αποτελεί ιδανικό προορισμό για τους κατοίκους της Αττικής και για τους τουρίστες που επισκέπτονται την πρωτεύουσα.

Επίσης, απευθυνόμαστε σε Σχολικές Μονάδες, εκτός από της Αττικής, αλλά και σε αυτές οι οποίες πραγματοποιούν εκπαιδευτικές εκδρομές στην Αθήνα. Ακόμα είναι ο κατάλληλος προορισμός για επιστήμονες, ερευνητές και εργαζομένους του Τεχνολογικού Πολιτιστικού Πάρκου Λαυρίου.

Τέλος, απευθυνόμαστε τόσο σε φοιτητές όσο και σε οικογένειες με μικρά παιδιά, σε όλη την επικράτεια».

M. ΟΝΟΥ:

«Και τώρα ή ώρα να μας γνωρίσετε ως ιδρυτική ομάδα και να εξηγήσουμε εν συντομία τα καθήκοντα που θ' αναλαμβάνουμε.

Τη Γενική Διεύθυνση αναλαμβάνει η Γεωργαλά Σοφία, η οποία διαμορφώνει την ολική στρατηγική σχεδίαση του Μουσείου και επιβλέπει τις επιμέρους λειτουργίες.

Η Διβινή Κατερίνα αναλαμβάνει τη Διεύθυνση Τεχνολογίας και σκοπό έχει την ανάπτυξη, συντήρηση και αναβάθμιση των λογισμικών συστημάτων καθώς και την ενσωμάτωση τεχνολογικών καινοτομιών στην επιχείρηση.

Τη Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού αναλαμβάνω εγώ, έχοντας ως αποστολή τη διαρκή αύξηση της αποτελεσματικότητας και της απόδοσης του ανθρώπινου δυναμικού μέσω του κατάλληλου προγραμματισμού.

Η Σπληνάκη Στέλλα αναλαμβάνει τη Διεύθυνση Marketing και Πωλήσεων, με κύρια ευθύνη το στρατηγικό σχεδιασμό Marketing ενώ ταυτόχρονα έχει αναλάβει τις δημόσιες σχέσεις και την προώθηση πωλήσεων.

Τη Διεύθυνση Οικονομικών αναλαμβάνει η Φρεντζεσκάκη Ελεάνα, η οποία είναι υπεύθυνη για τη χρηματοοικονομική διαχείριση του Οργανισμού και την επαρκή ρευστοποίησή της, μέσω της επιλογής κατάλληλων πηγών δανεισμού.

Τέλος, μπορείτε να σκανάρετε το QR Code και αυτό θα σας οδηγήσει με τη σειρά του στην ιστοσελίδα μας, στην ιστοσελίδα δηλαδή του Folklore Museum of Kyprianos. Σας ευχαριστούμε πολύ για το χρόνο σας και την προσοχή σας».

Η κα Κουρασάνη συνεχάρη την ομάδα για την παρουσίαση και ενημέρωσε το κοινό για την εξέλιξη της εκδήλωσης, καλώντας στο βήμα αμέσως μετά τους εκπροσώπους δυο Εταιρικών Μελών με σπουδαία προσφορά στο Σωματείο, τους κ. Παναγιώτη Παπανικόλα, που είναι Διευθύνων Σύμβουλος της Ολυμπίας Οδού και της «Γέφυρα Α.Ε.» και Ευάγγελο Κεραμίδα, ιδρυτή της εταιρείας KOSMESIS.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Συγχαρητήρια για την εξαιρετική δουλειά και την πάρα πολύ ωραία παρουσίαση. Μια σύντομη αναφορά θα κάνω και στους φοιτητές οι οποίοι πρώτευσαν την προηγούμενη ακαδημαϊκή χρονιά, δούλεψαν πάνω στο ίδιο θέμα, την αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος του δεύτερου πόλου της Τριλογίας της Αττικής, της Ελευσίνας.

Η εργασία είχε θέμα “Παραδοσιακά βιομηχανικά κτίρια, η περίπτωση, Κρόνος”, την οποία αποτελούσαν η Ιωάννα Κούκη, η Ειρήνη Μπουκουβάλα, η Ελβίρα Σκουλαδά, η Κλειώ Παπαματθαϊάκη και ο Ευάγγελος Δουμάς. Δε θα κάνουν σήμερα παρουσίαση, τους ευχαριστούμε πάρα πολύ για την πολύ ωραία εργασία που έκαναν.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να προσκαλέσω τον κ. Παναγιώτη Παπανικόλα που είναι ο Διευθύνων Σύμβουλος της Ολυμπίας Οδού και της Γέφυρα Α.Ε. που με το σύνολο των εταιριών που εκπροσωπεί, έχει συμβάλει τα μέγιστα τόσο στο πρόγραμμα Τριλογία της Αττικής που μόλις παρακολουθήσαμε, αλλά και στο πρόγραμμα «Ακούμε τους νέους» που θα δούμε στο τέλος της εκδήλωσης από την Πόπη Μαλαπάνη. Αμέσως μετά θα καλέσω στο βήμα τον κ. Ευάγγελο Κεραμίδα που μαζί με τη σύζυγό του, την κα Βίλλυ Ροδοπούλου, είναι ιδρυτές της εταιρείας ΚΟΣΜΕΣΙΣ».

Π. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ:

«Καλημέρα σας. Η συνεργασία μας έχει αρχίσει εδώ και πάρα πολλά χρόνια, απ' την αρχή του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ βρεθήκαμε και ξεκινήσαμε αυτή την πορεία. Η Πολιτιστική Διαδρομή ήταν πάντα ένα όνειρο που είχαμε με τον Σταύρο Μπένο. Ασχολούμαι με τους δρόμους και για μένα η σύνδεση των δρόμων αυτών με τους δρόμους του Πολιτισμού, με τις πολιτιστικές διαδρομές, είναι πολύ σημαντικό.

Στα πλαίσια αυτά λοιπόν, πέρα από τη συνεργασία που έχουμε για τον αυτοκινητόδρομο που ασχολούμαι, που ξεκινά από την Ελευσίνα, Κόρινθο, Πάτρα και τώρα φτάνουμε στον Πύργο και πολύ σύντομα, ελπίζουμε, άλλα 12 χιλιόμετρα μας μένουν, να φτάσουμε στον προορισμό μας που είναι η Ολυμπία, η Ελευσίνα που είναι η αρχή του έργου, συμβαίνει να είναι και σε αυτή την Τριλογία με την οποία ασχολήθηκαν και τα κορίτσια, οι κυρίες αυτές με το καταπληκτικό project που μας ανέφεραν όπου συμμετέχουμε κι εμείς και σε αυτή την Τριλογία, "Η Ολυμπία οδός".

Σας ευχαριστώ πολύ, χαίρομαι πάρα πολύ ν' ακούω αυτές τις ωραίες νέες ιδέες που μας παρουσιάζονται σήμερα. Σας ευχαριστώ».

Η συντονίστρια κάλεσε στο βήμα τον κ. Ευάγγελο Κεραμίδα, πρόεδρο της εταιρείας ΚΟΣΜΕΣΙΣ για να απευθύνει ένα σύντομο χαιρετισμό.

ΕΥ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ:

«Ήταν έκπληξη αυτή, δεν περίμενα ν' ανέβω στο βήμα. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Εγώ έχω ένα γιο κι έχω κι έναν πατέρα πνευματικό. Ο γιος μου λέγεται Γεώργιος Κεραμίδας και θα σας παρουσιάσει σε λίγο την εργασία του έκανε. Όταν του ανατέθηκε να κάνει κάποια εθελοντική δουλειά, σκέφτηκα τον πνευματικό μου πατέρα, το "ΔΙΑΖΩΜΑ" και τον κ. Μπένο, οπότε κατευθείαν είπα "θέλω τη βοήθειά σας στο τι θα μπορέσει ο γιος μου να παρουσιάσει εθελοντικά, που να έχει σχέση και με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και με το "ΔΙΑΖΩΜΑ" αλλά και με τη μαθησιακή τάξη που βρίσκεται ο γιος μου, που είναι μαθητής".

Το δεύτερο που ήθελα να σας πω είναι ότι εγώ είμαι πλαστικός χειρουργός και γιατί λέω την ιδιότητά μου: Όχι για να σας έχω πελάτες, αλλά για να σας δείξω τη δύναμη που έχει το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, τη δύναμη που έχει ο κ. Μπένος, να κρατά μαζί του και ν’ αναδεικνύει στελέχη, αρωγούς που δεν έχουν, ίσως, φαντάζεστε, καμία σχέση με αυτό που κάνει, αλλά ακριβώς το αντίθετο, έχει τεράστια σχέση και με την πλαστική χειρουργική και με το κάλλος και με την αρχιτεκτονική και με τον κάθε έναν από μας. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ και ιδιαίτερα το ΔΙΑΖΩΜΑ και τον κ. Μπένο».

Η κα Κουρασάνη αμέσως μετά κάλεσε στο βήμα την Δρ Αρχαιολογίας και Υπεύθυνη Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, κα Μαίρη Μπελογιάννη, για να παρουσιάσει τον ετήσιο απολογισμό των εκπαιδευτικών δράσεων.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Η επόμενη ομιλήτρια δε χρειάζεται συστάσεις, είναι η Δρ. Αρχαιολογίας – Εκπαιδευτικός Μαίρη Μπελογιάννη, που έδωσε πνοή ως πρότυπο ενεργής εθελόντριας του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, σε δυο κορυφαίες εκπαιδευτικές δράσεις, το “Υιοθεσία Αρχαίων Θεάτρων – Μαθητές ξεναγούν μαθητές στ’ Αρχαία Θέατρα” και το “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια”, τα οποία υιοθετήθηκαν ως επίσημα προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Μάλιστα τον προηγούμενο Σεπτέμβρη, στη διάρκεια της Γενικής Συνέλευσης, της απονεμήθηκε το βραβείο Πολυτίμης και Θεοδώρας Ανδρεοπούλου, αφού αναμφισβήτητα υπήρξε η καλύτερη εθελόντρια για το 2022. Πρόκειται για το 2^ο βραβείο που δόθηκε και προσφέρεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ στη μνήμη των αδερφών Ανδριοπούλου για την ανιδιοτελή προσφορά τους στο Σωματείο. Μαίρη Μπελογιάννη σε προσκαλούμε και σ’ ευχαριστούμε πάρα πολύ για όσα προσφέρεις».

«Μαθητές- ξεναγοί στα αρχαία θέατρα. Η σκυτάλη από το 2023 στο 2024»

M. ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ:

«Ευχαριστώ πάρα πολύ. Τη θερμή καλημέρα κι από μένα.

“Το σχολείο μας κάλεσε φέτος εμάς, τους μαθητές της Γ’ Γυμνασίου, να γίνουμε εθελοντές υπέρ του πολιτισμού. Στο πλαίσιο των πολιτιστικών του προγραμμάτων, το 4^ο Γυμνάσιο Κερατσινίου ανέλαβε την υιοθεσία του Αρχαίου Θεάτρου της Μεσσήνης. Κι εμείς σταθήκαμε περήφανοι αρωγοί και αναλάβαμε κοινωνική δράση.

Ξεκινήσαμε ως ενιαία ομάδα για να συναντήσουμε το δημόσιο αγαθό της πολιτιστικής κληρονομιάς και όχι να το προσπεράσουμε αδιάφοροι. Για να βιώσουμε την εμπειρία της ένταξης του στη ζωή μας και όχι να το καταναλώσουμε ως τουριστικό προϊόν. Για να λειτουργήσουμε ως εμπυχωτές σε ανάλογη εμπειρία για τους συμμαθητές μας και όχι να παπαγαλίσουμε πληροφορίες”.

Αυτό που ακούσατε, είναι ο πρόλογος στο δελτίο Τύπου που γράφηκε από μαθητές και μαθήτριες του 4^{ου} Γυμνασίου Κερατσινίου το σχολικό έτος 2015-16. Είναι αυτοί οι μαθητές που δημιούργησαν τον Οδηγό Ξενάγησης για το θέατρο της Αρχαίας Μεσσήνης και που ο αείμνηστος Καθηγητής Πέτρος Θέμελης, ενθουσιασμένος διάβασε, διόρθωσε και έδωσε την έγκριση έκδοσής του από το Σωματείο “ΔΙΑΖΩΜΑ”.

Έγκριση που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην άδεια που εξέδωσε το τότε ΤΑΠ (Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων), σήμερα ΟΔΑΠ, (Οργανισμός Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων του Υπουργείου Πολιτισμού), με αποτέλεσμα να εκδοθεί ο οδηγός που ενθάρρυνε εκατοντάδες άλλους μαθητές να πιστέψουν πως οι μεγάλοι τους παίρνουν στα σοβαρά.

Ο Πέτρος Θέμελης με τη στάση του δίδαξε για άλλη μια φορά, όπως έκανε τόσες και τόσες, ξεναγώντας σχολεία, χειροκροτώντας τις θεατρικές ομάδες στο Φεστιβάλ Νεανικού Δράματος Αρχαίας Μεσσήνης, τις αθλοπαιδιές στο στάδιο, επισκεπτόμενος σχολεία ακούγοντας τους μαθητές, ότι οφείλουμε να επενδύουμε στα νιάτα για να έχει ο κόσμος μας μέλλον.

Ανάμεσα στα άλλα, ήταν θερμός υποστηρικτής και του εκπαιδευτικού μας προγράμματος “Υιοθεσία Αρχαίων Θεάτρων: Μαθητές ξεναγούν μαθητές στα Αρχαία Θέατρα” που έχει ως σκοπό να δημιουργηθούν οι συνειδητοί κληρονόμοι της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, οι οποίοι θα προστατεύσουν τα μνημεία, και θ’ αγωνιστούν για τη διάσωσή τους για να συνεχίσουν να μας διδάσκουν αυτά στο διηνεκές.

Με την έγκριση του Υπουργείου Παιδείας το πρόγραμμα υλοποιήθηκε για 9^η συνεχή χρονιά από 132 εκπαιδευτικούς και 1.385 μαθητές και μαθήτριες σε 42 Σχολικές Μονάδες που αγκάλιασαν σχολεία από τον Έβρο έως τα Ιωάννινα, από τη Θεσσαλονίκη έως τα Χανιά, το δε παραγόμενο έργο ήταν εξαιρετικής ποιότητας.

Για πρώτη φορά, συμμετείχαν και ελληνόγλωσσες Σχολικές Μονάδες του εξωτερικού, κατόπιν προσκλήσεώς τους από το Πρότυπο Γυμνάσιο της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων και με την αρωγή των εκεί Συντονιστριών Εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα, συμμετείχαν, το Ελληνικό Σχολείο Χειμάρρας “Όμηρος” στην Αλβανία, το Γυμνάσιο-Λύκειο ελληνικού σχολείου Βουκουρεστίου “Αθηνά” στη Ρουμανία, το Ενιαίο Λύκειο

Βουλιαρατίου στην Αλβανία, τα Ελληνοαλβανικά Εκπαιδευτήρια “Όμηρος” στην Κορυτσά της Αλβανίας και το Λύκειο “Πλάτων” πάλι στην Κορυτσά. Στο Δίκτυο συμμετείχε και το Πανεπιστημιακό Κολέγιο “Λόγος” με το Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού στην Αλβανία.

Ψυχή αυτής της εξαιρετικής συνεργασίας ήταν η φιλόλογος κα Ειρήνη Αμοργιανιώτη, από το Πρότυπο Γυμνάσιο της Ζωσιμαίας Σχολής Ιωαννίνων η οποία με τους μαθητές της έκανε γνωστό το επώνυμο τουριστικό προϊόν “Πολιτιστική διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου” στους μαθητές των σχολείων της ομογένειας.

Τη φετινή χρονιά η κα Αμοργιανιώτη θα βρίσκεται στον Έβρο και θ’ ασχοληθεί με την Πολιτιστική Διαδρομή της Εγνατίας Οδού. Μαθητές και μαθήτριες ανέλαβαν ρόλο ξεναγού σε μια πλειάδα αρχαίων ελληνικών θεάτρων, όπως και σε θέατρα της Μεσογείου, όπως της Ταορμίνας και των Συρρακουσών σε επίσκεψη που πραγματοποίησαν στη Σικελία.

Αξίζει ν’ αναφερθεί πως δεν έγιναν μόνο ξεναγήσεις από μαθητές ξεναγούς στους συμμαθητές τους, αλλά και σε μαθητές άλλων σχολείων είτε κατά χώρα είτε με επίσκεψη σε σχολεία είτε διαδικτυακά. Τεράστια εμπειρία και μέγιστη απόλαυση βίωσαν οι μαθητές και οι μαθήτριες από την επιτέλεση δρώμενων εντός χώρων θέασης και ακρόασης με την άδεια πάντα των Εφορειών Αρχαιοτήτων, είτε πρόκειται για παραστάσεις τραγωδιών είτε για εκφραστικές αναγνώσεις ποιημάτων.

Η ιστορία των θεάτρων ως κορυφαίων αρχιτεκτονικών οικοδομημάτων που φιλοξένησαν πνευματικές δημιουργίες, δραστηριότητες πολιτικού χαρακτήρα αλλά και θεάματα μαζικά, συγκίνησε μαθητές και μαθήτριες που, υπό την καθοδήγηση πάντα των εμπνευσμένων εκπαιδευτικών, δημιούργησαν μια μεγάλη ποικιλία έργων για την προβολή και την ανάδειξη των χώρων θέασης και ακρόασης.

Παρουσιάσεις power point, αφίσες, έντυπα, οδηγούς στην ελληνική, στην αγγλική αλλά και σε άλλες ξένες γλώσσες, παιχνίδια όπως σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα, κουίζ, βίντεο, διαδραστικούς πίνακες, ψηφιακά έντυπα, ψηφιακές εφαρμογές, ιστολόγια, μακέτες, ψηφιακά κι επιτραπέζια παιχνίδια, ακόμα όπως βλέπετε και η τεχνητή νοημοσύνη επιστρατεύθηκε για να ζωντανέψει την Ευριπίδεια Ελένη.

Όπως το 2022, έτσι και το 2023, σχεδιάστηκαν και προτάθηκαν από σχολεία Πολιτιστικές Διαδρομές που συνδέουν τους χώρους θέασης και ακρόασης με το φυσικό περιβάλλον, με τον αγροδιατροφικό τομέα, με τη σύγχρονη κοντινή πόλη και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της όπως είναι τα ιστορικά κτίρια, τα πολιτιστικά μνημεία, η σύγχρονη παραγωγή και η δημιουργία, η

γαστρονομία και η παράδοση, δηλαδή στη βάση της φιλοσοφίας του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ που είναι τα μνημεία στο κέντρο της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος, δημιουργήθηκαν και σπουδαίες συνεργασίες σχολείων μεταξύ τους αλλά και με Εφορείες Αρχαιοτήτων, όπως και με Ιδρύματα. Τις εξαιρετικές δημιουργίες, καρπό του οφέλους από τη βιωματική, ανακαλυπτική, συνεργατική μάθηση, την καλλιέργεια δεξιοτήτων και την ευαισθητοποίηση των μαθητών, πρωτίστως όμως καρπό των ωραίων στιγμών που προέκυψαν από το ζωντανέμα των Αρχαίων Θεάτρων και των χώρων μέσα στους οποίους αυτά βρίσκονται, μπορεί να τα δει και να τ' απολαύσει κανείς, στην πλατφόρμα μας, Generation D.

Την ανάρτηση των δελτίων Τύπου για το 2023 και τη δημιουργία του προφίλ καθενός σχολείου, ανέλαβε και έφερε εξαιρετικά εις πέρας η Ελισάβετ Πελεκάση, φοιτήτρια του Ιστορικού και Αρχαιολογικού Τμήματος του ΕΚΠΑ και αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, την οποία ευχαριστώ και από αυτό το βήμα, θα την ακούσουμε αργότερα.

Και για το 2022, για μεν το πρόγραμμα “Στηρίζοντας Βόρεια Εύβοια”, η Ηλέκτρα Πλακίτση που είναι και αυτή φοιτήριά μας και ο Ορέστης Μικελάκης, που είναι στην Αμερική και δε θα είναι μαζί μας για να σας μιλήσει, η Ηλέκτρα θα σας μιλήσει αργότερα.

Για τη νέα σχολική χρονιά, έμφαση θα δοθεί και πάλι στις πολιτιστικές, περιβαλλοντικές διαδρομές, στη διάχυση από κάθε σχολείο που υλοποιεί το πρόγραμμα και σε άλλες Σχολικές Μονάδες της Ελλάδας ή του εξωτερικού, δηλαδή θα γίνει το κάθε σχολείο πρεσβευτής του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και έμφαση θα δοθεί και στις συνεργασίες μεταξύ των σχολείων.

Να σας πω επίσης, ότι φέτος, πιλοτικά θα δοκιμάσουμε σε σχολεία, τη δράση “Κλιματική κρίση και επιπτώσεις της στα μνημεία φύσης και πολιτισμού, με έμφαση στα Αρχαία Θέατρα”, οπότε του χρόνου θα έχετε ν' απολαύσετε κάτι καινούργιο.

Θερμές ευχαριστίες σε όλους τους εκπαιδευτικούς, πολλοί εκ των οποίων είναι και σήμερα εδώ μαζί, που ενέπνευσαν και καθοδήγησαν τους μαθητές και μαθήτριές τους και αυτοί με τις δημιουργίες τους ξεπέρασαν τις προσδοκίες μας. Ευχαριστώ πολύ κι εσάς».

Στη συνέχεια η συντονίστρια κάλεσε στο βήμα τις ομιλήτριες για τις δυο επόμενες παρουσιάσεις που αφορούσαν στη συμμετοχή των αρωγών μελών στην προβολή των δράσεων του Σωματείου, μέσα από την εκπαιδευτική πλατφόρμα Generation D, και συγκεκριμένα την φοιτήτρια του Τμήματος Ιστορίας Αρχαιολογίας του Ε.Κ.Π.Α, κα **Ελισάβετ Πελεκάση** και την κα **Μαρία-Ηλέκτρα Πλακίτση**, απόφοιτη της Σχολής Μωραΐτη.

ΕΚΠΑ: «(Δια)δίκτυο θεάτρων και εκπαιδευτικές δράσεις»

Ε. ΠΕΛΕΚΑΣΗ:

«Αξιότιμε κ. Πρόεδρε, αγαπητά μέλη και φίλοι του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, είμαι φοιτήτρια του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου.

Χαίρομαι ιδιαίτερα που υπάρχουν πρωτοβουλίες όπως η σημερινή, ιδιαίτερα σε μια εποχή που τόσο οι ανθρωπιστικές σπουδές, όσο και ο πολιτισμός γενικότερα, περνούν σοβαρή κρίση. Είναι λοιπόν τιμή μου που βρίσκομαι εδώ και μου δίνεται η ευκαιρία να παρουσιάσω τη δράση μου ως αρωγό μέλος.

Την περασμένη σχολική χρονιά, δραστηριοποιήθηκα για πρώτη φορά στο “ΔΙΑΖΩΜΑ”. Αρμοδιότητά μου ήταν η ανάρτηση των δελτίων Τύπου, των εκπαιδευτικών δράσεων των σχολείων που συνεργάζονται με το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, στην πλατφόρμα Generation D. Παρ' όλο που ήταν ίσως μια παθητική διαδικασία που θα μπορούσε να γίνει από τον οποιονδήποτε, μου ήταν κάτι ευχάριστο λόγω της εξοικείωσής μου με την τεχνολογία.

Ήταν επίσης αρκετές φορές μια εν μέρει δημιουργική διαδικασία καθώς είχα την ευθύνη της διάταξης των δελτίων. Επιπλέον, ως μαθήτρια του Βαρβακείου Προτύπου Γυμνασίου, είχα έρθει στο παρελθόν σε επαφή με το έργο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ όταν συμμετείχα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Μαθητές ξεναγούν μαθητές στα Αρχαία Θέατρα”. Και μάλιστα ως ξεναγός των συμμαθητών μου στο Τελεστήριο της Ελευσίνας. Βλέπουμε μια φωτογραφία από την ξενάγηση, το 2019.

Έχοντας λοιπόν αυτές τις όμορφες αναμνήσεις αλλά και αποκτώντας σταδιακά γνώση στον τομέα της Αρχαιολογίας μέσω των σπουδών μου, ήμουν σε θέση να παρακολουθήσω τις δράσεις των σχολείων με ενδιαφέρον αλλά και να διδαχθώ από αυτές.

Ενδεικτικά αναφέρω ορισμένες από τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν την περασμένη χρονιά και μου προκάλεσαν ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, το Γενικό Λύκειο Μαγούλας Αττικής που έχει υιοθετήσει τους χώρους θέασης και ακρόασης της Ελευσίνας και ξεναγεί κάθε χρόνο ελληνικά και ξένα σχολεία στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων, δημιούργησε τον “Μάξιμο”.

Πρόκειται για έναν Ρωμαίο ταξιδευτή που την περίοδο της μεγάλης ακμής του Ιερού, επισκέπτεται την Ελευσίνα για να μυηθεί στα Ελευσίνια Μυστήρια. Το ρόλο αυτό αναλαμβάνει ένας μαθητής και περιηγείται στο χώρο. Στην περιήγησή του αξιοποιεί αναπαραστάσεις όπως αυτές εδώ των μνημείων και τα παρουσιάζει στους συμμαθητές του.

Ακόμη, σχεδιάστηκαν και προτάθηκαν πολιτιστικές διαδρομές που συνδέουν τους χώρους θέασης και ακρόασης με το φυσικό περιβάλλον. Μία από αυτές είναι η Πολιτιστική Διαδρομή

“Αλέξανδρος” που σχεδιάστηκε από το 3^ο Γενικό Λύκειο Ευόσμου Θεσσαλονίκης. Περιλαμβάνει τους χώρους θέασης και ακρόασης του Δίου, και γι' αυτούς οι μαθητές δημιούργησαν ένα τρίπτυχο έντυπο όπου παρουσιάζεται η διαδρομή “Αλέξανδρος” και το ελληνικό παρελθόν, παρόν και μέλλον της Μακεδονίας.

Βλέπουμε φωτογραφίες από το τρίπτυχο, παρουσιάσεις της Διαδρομής, παρουσιάσεις για το Δίον και για την ιστορία του κρασιού.

Υπήρχαν και άλλοι είδους δράσεις με έντονη τη συμβολή της τεχνολογίας, όπως αυτή του Βαρβακείου Προτύπου Γυμνασίου. Συγκεκριμένα, οι μαθητές δημιούργησαν το βίντεο “Ζωντανεύοντας την Ελένη του Ευριπίδη” με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης. Έγινε συγγραφή των κειμένων από τους μαθητές για καθέναν από τους 5 ήρωες της τραγωδίας, Θεοκλύμενο, Ελένη, Μενέλαο, Θεονόη και Τεύκρο.

Δημιουργήθηκαν εικόνες τους με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης και έγινε ηχογράφηση των φωνών τους. Βλέπουμε τις πλατφόρμες στις οποίες έχει αναρτηθεί επίσης το υλικό. Οι παραπάνω δράσεις αλλά και πολλές ακόμη, είναι ιδιαίτερα ωφέλιμες. Οι μαθητές εφοδιάζονται με χρήσιμες δεξιότητες για να καταφέρουν να ευαισθητοποιήσουν τους συμμαθητές τους και τον περίγυρό τους.

Μαθαίνουν να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους και να λειτουργούν στο πλαίσιο μιας ομάδας. Επιπλέον, αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα καθώς αναζητούν κι επεξεργάζονται πληροφορίες από πολλές και διαφορετικές πηγές, βελτιώνουν την έκφρασή τους μέσω της συγγραφής κειμένων και αξιοποιούν τη δημιουργικότητά τους.

Σε αρκετές περιπτώσεις χρησιμοποιούν και μαθαίνουν πώς να χρησιμοποιούν σωστά την τεχνολογία, για καλό σκοπό. Μέσω της διαδικασίας αυτής είδα το αντικείμενο των σπουδών μου, την επιστήμη της Αρχαιολογίας από μια άλλη πιο ζωντανή και δημιουργική οπτική, η οποία έρχεται σε αντίθεση με τη μέχρι τώρα εμπειρία μου στο Πανεπιστήμιο.

Δυστυχώς, η πολλές φορές παθητική διδασκαλία του Πανεπιστημίου, δεν αφήνει περιθώρια δημιουργικής έκφρασης και δεν παρουσιάζει σ' εμάς τους φοιτητές διαφορετικές όψεις του αντικειμένου. Είναι σημαντική η πραγματοποίηση βιωματικών δράσεων και για τη φοιτητική κοινότητα, και η άμεση επαφή της με τα μνημεία.

Ακόμη, είναι απαραίτητη η δημιουργία διαδραστικών projects σε συνδυασμό με άλλους επιστημονικούς τομείς. Με αυτό τον τρόπο θα καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον και της φοιτητικής κοινότητας, για τον πολιτισμό και την προστασία των μνημείων. Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας».

Η κα Κουρασάνη, στο σημείο αυτό, ανέφερε πως εθελοντικά με την ανάρτηση δελτίων τύπου στον εκπαιδευτικό ιστότοπο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ είχε ασχοληθεί μ' επιτυχία και ο κ. **Ορέστης Μικελάκης**, που σπουδάζει στις Η.Π.Α., τον οποίο και ευχαρίστησε δημόσια. Αμέσως μετά κάλεσε στο βήμα την κα. **Μαρία Ηλέκτρα Πλακίτση**, απόφοιτη της Σχολής Μωραΐτη.

«Βόρεια Εύβοια: το έδαφος καλλιεργεί τους μαθητές της Ελλάδας»

Η. ΠΛΑΚΙΤΣΗ:

«Αγαπητά μέλη, είμαι ευγνώμων που έχουμε τη δυνατότητα να μαζευτούμε σήμερα εδώ ώστε ν' ανταλλάξουμε τις εμπειρίες μας δραστηριοποιούμενοι στις πρωτοβουλίες του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ.

Είμαι ιδιαίτερα ενθουσιασμένη που μου δόθηκε η ευκαιρία να σας μιλήσω για το πρόγραμμα “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια”. Όπως γνωρίζετε, τον Αύγουστο του 2021 η Βόρεια Εύβοια επλήγη από καταστροφικές πυρκαγιές, με αποτέλεσμα να καούν περισσότερα από 500.000 στρέμματα γης. Πέραν αυτού, οι κάτοικοι της Βόρειας Εύβοιας, βίωσαν τον πόνο της απώλειας ενός τόπου που στεγάζει τη ζωή και ιστορία τους.

Πιστεύω πως η εικόνα αυτή είναι χαρακτηριστική του πόνου και της έντασης εκείνης της περιόδου. Έτσι, το “ΔΙΑΖΩΜΑ” αποφάσισε ν' αναλάβει δράση με το ολιστικό και ανθρωποκεντρικό πρόγραμμα ανασυγκρότησης της Βόρειας Εύβοιας, “Εύβοια μετά”.

Το πρόγραμμα “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια”, αποτελεί το εκπαιδευτικό και μαθητικό σκέλος του ευρύτερου εγχειρήματος, απευθυνόμενο σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Σκοπός του προγράμματος, είναι η συνειδητοποίηση της αξίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος για έναν τόπο, καθώς και η εθελοντική προσφορά με στόχο την αειφορία και τη συνεργασία σχολείο με σχολεία της Βόρειας Εύβοιας.

Το πρόγραμμα “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια”, στοχεύει να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές σε θέματα προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αλλά και να τους διευρύνει τους ορίζοντες με νέες γνώσεις και εμπειρίες, αναδεικνύοντας την αξία του εθελοντισμού και της αειφορίας.

Επιθυμεί να γίνει ένα δίκτυο επικοινωνίας και αλληλοϋποστήριξης μεταξύ των μαθητών της Εύβοιας και της υπόλοιπης Ελλάδας, μια γέφυρα με τον τόπο τους αλλά και μια δημιουργική διέξοδος των αρνητικών συναισθημάτων τους μετά το τραγικό γεγονός της πυρκαγιάς. Λόγω του ρόλου μου στην ανάρτηση των δελτίων Τύπου, υπήρξα μάρτυρας σχεδόν σε πραγματικό χρόνο, της υλοποίησης και επίτευξης των στόχων αυτών από τους μαθητές των 46 σχολείων της χώρας μας.

Ενδεικτικά αναφέρω μερικές χαρακτηριστικές δράσεις και τις διαφάνειες μπορείτε να δείτε πώς αυτές αντικατοπτρίζουν τους στόχους στους οποίους μόλις αναφέρθηκα.

Βλέπετε ένα στιγμιότυπο από τις ερευνητικές εργασίες που εκτέλεσε το Γυμνάσιο Αγίας Άννας Εύβοιας, στοχεύοντας στη δημιουργία ενός πλάνου διαχείρισης του καμένου δάσους για ένα αιεφόρο οικοσύστημα. Τα παιδιά πήραν συνέντευξη από τους κατοίκους της περιοχής και συμβουλές από αρμόδιους ακαδημαϊκούς και εθελοντές δασοπυροσβέστες.

Παρακάτω, βλέπετε το πρωτοποριακό σύστημα που έφτιαξαν ο μαθητές του 1^{ου} ΕΠΑΛ Μαντουδίου για την πρόληψη πυρκαγιών με εναέριες περιπολίες drone με θερμική κάμερα πάνω από δασικές εκτάσεις. Βλέπετε το δεσμό που δημιουργήθηκε μετά του 25^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ιλίου Αττικής και του μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Κρυονερίτη.

Μιας σχέσης που ξεκίνησε κατά το Δεκέμβριο του 2021 με ανταλλαγή ευχών και κατασκευών και εξελίχθηκε στην επίσκεψη των μαθητών του Δημοτικού Ιλίου στον Κρυονερίτη και σε ομαδικές εξορμήσεις των δύο στη φύση. Το πορτρέτο της Εύβοιας της βορινής, μια όμορφη ζωγραφιά, αποτελούμενη από βότανα του νησιού, το οποίο δημιούργησαν μαθητές της Εύβοιας, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, αλλά και τη διαδήλωση του 1^{ου} Νηπιαγωγείου Νέας Χαλκηδόνας υπέρ των δέντρων και των δασών.

Έχοντας λοιπόν μια πλήρη εικόνα του προγράμματος και μια μικρή γεύση των δραστηριοτήτων, ας θίξουμε το βασικό ζήτημα αυτής της ομιλίας.

Πώς η γη της Βόρειας Εύβοιας καλλιεργεί τους μαθητές; Αυτό μας ακούγεται μάλλον παράδοξο. Εξάλλου, έχοντας στο νου τις καμένες εκτάσεις, μάλλον το αντίθετο θα πρέπει να ισχύει.

Όπως βλέπετε, οι μαθητές συμμετείχαν και σε δενδροφύτευση, η καλλιέργεια όμως στην οποία αναφέρομαι, αφορά ένα άλλο είδος καρπού, εκείνο που γέννησε το τραγικό γεγονός της πυρκαγιάς, ώστε να θυμηθούμε ξανά τη σχέση μας με τη γη και ακόμη περισσότερο το θεμελιώδη ρόλο της στη ζωή και στον πολιτισμό μας.

Η γη μας μας θρέφει, μας προσφέρει νερό, τροφή, οξυγόνο. Είναι η σιωπηλή ύπαρξη, παρούσα σε κάθε μας στιγμή. Είναι μέρος της ταυτότητάς μας, αφού οριοθετεί αυτό που ονομάζουμε πατρίδα. Είναι το σπίτι το δικό μας, των προγόνων μας και ελπίζουμε των απογόνων μας. Πολλές φορές τα θεωρούμε όλα αυτά δεδομένα γιατί τα προσφέρει, με την ίδια γενναιοδωρία που θα είχε μια μητέρα προς τα παιδιά της.

Αλλά λόγω αυτού, έχουμε και την υποχρέωση να την προστατεύουμε. Ως καλλιέργεια, ορίζουμε τη γενική φροντίδα καρπών, συνήθως για ανθρώπινη χρήση, ώστε να ευδοκιμήσουν.

Τον καρπό της αγάπης για τη γη, καλλιέργησε το πρόγραμμα “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια” ώστε να ευδοκιμήσουν στα μυαλά των μαθητών, αξίες και ιδανικά.

Ο εθελοντισμός, η αλληλεγγύη, η ενεργός συμμετοχή, η περιβαλλοντική συνείδηση, ο διάλογος, η ατομική και συλλογική ευθύνη, η δημιουργικότητα, φυτεύτηκαν, και άνθισαν από τις συζητήσεις, τις γνωριμίες, τις εξορμήσεις, τις καλλιτεχνικές και τεχνολογικές δημιουργίες, στις οποίες συμμετείχαν τα παιδιά εμπνεόμενα από τη Βόρεια Εύβοια.

Πιστεύω πως το πρόγραμμα αυτό έχει να μας διδάξει σημαντικά μαθήματα. Για τους μαθητές και κατοίκους της Βόρειας Εύβοιας, είναι ένα μάθημα αισιοδοξίας. Για το πώς από ένα τραγικό γεγονός μπορεί να γεννηθεί κάτι όμορφο. Μία φιλία, μια ζωγραφιά, ένα ποίημα. Στοιχεία που δεν αναπληρώνουν την απώλεια, αλλά μας δείχνουν πως η ανθρώπινη αλληλεγγύη και επαφή μπορεί ν’ απαλύνουν τον πόνο.

Για όλους τους μαθητές, πιστεύω πως ήταν ένα ξεχωριστό τεκμήριο για το πόσο το περιβάλλον μας επηρεάζει και το επηρεάζουμε. Τέλος, η τεράστια ποικιλία των δραστηριοτήτων αγγίζοντας τομείς όπως την τεχνολογία και τη λογοτεχνία, μας διδάσκει πως το ενδιαφέρον και η φροντίδα του περιβάλλοντος, δεν αποτελούν υπόθεση μόνο των ειδικών, αλλά μας αφορά όλους.

Μας δείχνει πως μπορούμε και πως θα πρέπει να συμβάλλουμε ο καθένας με τον ξεχωριστό του τρόπο. Στην εποχή μας, που έχουμε φτάσει στα όρια της αντοχής του πλανήτη μας, προγράμματα όπως το “Στηρίζουμε Βόρεια Εύβοια” δε θα μπορούσαν να είναι πιο επίκαιρα για τη διαμόρφωση της νέας γενιάς.

Πιστεύω ακράδαντα, πως τέτοιες πρωτοβουλίες μετάδοσης του δημοκρατικού πνεύματος, της αλληλεγγύης και της αειφορίας, συμβάλλουν καθοριστικά στη δημιουργία ενεργών και ευσυνείδητων πολιτών. Πολιτών που θα έχουν επίγνωση της σημασίας του φυσικού περιβάλλοντος, θ’ αντιτάσσονται στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και θα διαμορφώσουν τον τρόπο ζωής τους γύρω από τη συμβίωση με τον πλανήτη μας.

Κλείνοντας, επιτρέψτε μου να εκφράσω την αισιοδοξία μου για το γεγονός ότι παιδιά από 46 σχολεία της χώρας μας έχουν ήδη έρθει σ’ επαφή με τις αξίες και τα μαθήματα αυτά. Μαθητές που τώρα με τη σειρά τους μπορούν να γίνουν ο σπόρος για τη διάδοση αυτών και πέραν του προγράμματος. Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας».

Η συντονίστρια ευχαρίστησε τις δυο ομιλήτριες για τις εξαιρετικές τους παρουσιάσεις και προλόγισε τις επόμενες ομιλήτριες, **κ.κ. Αθηνά Πουρσαϊτίδου**, Μουσειοπαιδαγωγό - Αρχαιολόγο και αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και **Ειρήνη Βογιατζή**, Παιδαγωγό, υπεύθυνη σε Παιδικό Σταθμό του Δήμου Κηφισιάς και εθελόντρια του Σωματείου που εργάστηκαν στη νέα εκπαιδευτική δράση του Σωματείου με τίτλο «**Παίζω και Μαθαίνω για το αρχαίο θέατρο**».

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Συγχαρητήρια Ηλέκτρα, ευχαριστούμε πολύ. Άραγε πόσο εύκολα μπορούμε να μιήσουμε τους λιλιπούτειους μαθητές και μαθήτριες των Παιδικών Σταθμών και Νηπιαγωγείων στο Αρχαίο Θέατρο; Η Αθηνά Πουρσαϊτίδου που είναι Μουσειοπαιδαγωγός Αρχαιολόγος και αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και η Ειρήνη Βογιατζή που είναι Παιδαγωγός, υπεύθυνη σε Παιδικό Σταθμό του Δήμου Κηφισιάς, ήταν πεπεισμένες από την αρχή όταν είχαμε μια τηλεδιάσκεψη εν μέσω πανδημίας το 2021. Σήμερα είναι κοντά μας για να μας παρουσιάσουν την εκπαιδευτική δράση «Παίζω και μαθαίνω για το Αρχαίο Θέατρο». Ας τις υποδεχθούμε».

«Παίζω και μαθαίνω για το αρχαίο θέατρο»

A. ΠΟΥΡΣΑΪΤΙΔΟΥ:

«Κυρίες και κύριοι, αγαπητά τακτικά και εταιρικά και αρωγά φυσικά, μέλη του Σωματείου “ΔΙΑΖΩΜΑ”, πριν ξεκινήσει η παρουσίαση, θα ήθελα να πω αρχικά δυο λόγια για την παρουσία μου στη σημερινή αυτή συνάντηση, η οποία αποτελεί την επισφράγιση μιας αμοιβαίας σχέσης εμπιστοσύνης και κοινής αγάπης για την εκπαίδευση και τον πολιτισμό, η οποία αναπτύχθηκε τα τελευταία 4 χρόνια με την ψυχή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Σωματείου “ΔΙΑΖΩΜΑ”, την κα Μαίρη Μπελογιάννη.

Η κα Μαίρη Μπελογιάννη είναι ο άνθρωπος που ξέρει να δίνει χώρο και ευκαιρίες στη νεότερη γενιά, ένα βήμα για να εκφραστούν, να δημιουργήσουν και να ανοίξουν τα φτερά τους. Από τη σχέση αυτή λοιπόν προέκυψε και το δικό μου σποράκι όπως συνηθίζω να το αποκαλώ και την ευχαριστώ γι' αυτό φυσικά από τα βάθη της καρδιάς μου.

Ξεκινώ λοιπόν: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Παίζω και μαθαίνω για το Αρχαίο Θέατρο”, αποτελεί μια πρόταση του Σωματείου “ΔΙΑΖΩΜΑ” προκειμένου ν’ αξιοποιηθεί στο νέο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής καθώς και στο πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος σπουδών των πρώτων τάξεων του Δημοτικού.

Πρόκειται ουσιαστικά για έναν εκπαιδευτικό φάκελο, με δραστηριότητες γύρω από 7 συνολικά θεματικές, οι οποίες μπορούν ν’ αξιοποιηθούν από τους εκπαιδευτικούς είτε μεμονωμένα είτε συνδυαστικά, καθ’ όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς.

Στόχος του προγράμματος, είναι αφ’ ενός μια πρώτη εξοικείωση των μαθητών, βρεφονηπιακής, προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας με το αρχαίο θέατρο, αφ’ ετέρου η κατανόηση της σημασίας του στην καθημερινή ζωή των πολιτών στην αρχαία Ελλάδα, εισάγοντάς τους

σταδιακά σε αρχαιολογικές και ιστορικές έννοιες μέσω της βιωματικής μάθησης και του παιχνιδιού μ' εναλλαγή ποικίλων δραστηριοτήτων.

Στην πρώτη δραστηριότητα, με τίτλο “Η Γεωμετρία του Αρχαίου Θεάτρου”, τα παιδιά καλούνται να ζωγραφίσουν τα βασικά αρχιτεκτονικά μέρη ενός αρχαίου θεάτρου ή να κατασκευάσουν μια μικρογραφία του από πηλό ή πλαστελίνη. Εναλλακτικά, μπορούν να χτίσουν ένα αρχαίο θέατρο με τουβλάκια ή ακόμη και ν' αναπαραστήσουν συγκεκριμένα μέρη του με τα σώματά τους, στο πάτωμα μιας σχολικής αίθουσας σχηματίζοντας έναν κύκλο, ένα ορθογώνιο και καμπύλες γραμμές αντίστοιχα.

Η επόμενη δραστηριότητα η οποία αναφέρεται στο αρχαίο και το σύγχρονο θέατρο, περιλαμβάνει την παρατήρηση εποπτικού υλικού από τους μαθητές, ενός αρχαίου και ενός σύγχρονου θεάτρου.

Αφού αναζητήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ τους μπορούν να συζητήσουν με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών, τους λόγους της επίσκεψης των πολιτών σε ένα θέατρο τόσο κατά το παρελθόν όσο και κατά το παρόν.

Άλλη μια δραστηριότητα που σχετίζεται με το Αρχαίο Θέατρο είναι αυτή που επιγράφεται με τον τίτλο “Την Ελλάδα εξερευνώ κι ένα Αρχαίο Θέατρο συναντώ”. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιώντας έναν μεγάλο χάρτη της Ελλάδας, θα ταξιδέψουν νοερά με τους μαθητές τους σε διάφορα μέρη και παράλληλα θα γνωρίσουν με ευχάριστο και δημιουργικό τρόπο, πού βρίσκονται μεριά από τα σημαντικότερα Αρχαία Θέατρα της χώρας μας.

Στη συνέχεια, με την καθοδήγησή τους, οι μαθητές καλούνται να τοποθετήσουν πάνω σε αυτά, την αντίστοιχη εικόνα ενός Αρχαίου Θεάτρου εκεί όπου βρίσκονται. Στη συνέχεια, με τη δραστηριότητα “Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ο Αριστοφάνης”, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τις κωμωδίες του σπουδαίου αρχαίου ποιητή, μέσα από μια διαδραστική αφήγηση παιδικών βιβλίων, σύγχρονων συγγραφέων, από τους εκπαιδευτικούς, συνοδευόμενη πάντοτε από εικαστικές δράσεις και δραματοποίηση.

Στο σημείο αυτό, προτείνεται μάλιστα και η δημιουργία της Μουσειοσκευής, μιας αρχαίας κωμωδίας, η οποία θα περιλαμβάνει τη μικρογραφία ενός αρχαίου θεάτρου από ανακυκλώσιμα υλικά και χάρτινες φιγούρες των πρωταγωνιστών, βοηθώντας έτσι τους μαθητές ν' αναπτύξουν τις καλλιτεχνικές και γλωσσικές τους δεξιότητες.

Σειρά έχει η δραστηριότητα με τον τίτλο “Ο Θεός Διόνυσος και οι ακόλουθοί του”, κατά την οποία οι εκπαιδευτικοί μπορούν να δώσουν στους μαθητές πληροφορίες για το θεό και τα σύμβολά του, τις γιορτές που ήταν αφιερωμένες προς τιμήν του και φυσικά, για τους ακόλουθούς του.

Στη συνέχεια, προτείνεται οι μαθητές να οργανώσουν ένα γλέντι προς τιμήν του θεού, με μουσική, χορό και αυτοσχεδιασμό στο πλαίσιο ενός θεατρικού παιχνιδιού. Αξίζει μάλιστα ότι η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να συνδεθεί και με τον τρύγο των σταφυλιών, που πραγματοποιείται το φθινόπωρο και τη διδασκαλία της αμπελουργίας από το θεό Διόνυσο προς τους ανθρώπους.

Επόμενη δραστηριότητα “Τα προσώπεια της λύπης και της χαράς”, όπου θα φτιάξουν τα προσώπεια της αρχαίας τραγωδίας και της αρχαίας κωμωδίας αντίστοιχα, από χαρτόνι κανσόν ή πηλό, μαθαίνοντας έτσι τα δύο από τα τρία είδη του αρχαίου δράματος, καθώς και ένα από τα βασικά μέρη της σκευής των υποκριτών στην αρχαιότητα.

Τέλος, η εκπαιδευτική δράση μπορεί να ξεκινήσει ή να ολοκληρωθεί με την επίσκεψη των μαθητών σ’ ένα Αρχαίο Θέατρο, ώστε να δουν από κοντά τη δομή του, ή ακόμη και να παρουσιάσουν ένα μέρος μιας αρχαίας ή σύγχρονης κωμωδίας, όπου φυσικά αυτό είναι εφικτό.

Βλέπετε μερικά στιγμιότυπα από την πιλοτική εφαρμογή που έγινε στο 6^ο Νηπιαγωγείο Παλλήνης. Ουσιαστικά θέλω να σας πω ότι οι δραστηριότητες που προανέφερα, ενσωματώθηκαν για τη δημιουργία ενός ενιαίου εκπαιδευτικού προγράμματος, με τον παραπάνω τίτλο και φυσικά, η ανταπόκριση των μαθητών ήταν καταπληκτική καθώς είχαν την ευκαιρία να μάθουν για το Αρχαίο Θέατρο με βιωματικό τρόπο.

Για την επόμενη όμως πιλοτική εφαρμογή η οποία πραγματοποιήθηκε στον Παιδικό Σταθμό του Δήμου Κηφισιάς “La la land” και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, θα σας μιλήσει η υπεύθυνη παιδαγωγός του Παιδικού Σταθμού, κα Ειρήνη Βογιατζή».

EIP. ΒΟΓΙΑΤΖΗ:

«Καλησπέρα. Στα πλαίσια της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, 17-18 Μαΐου, τα παιδιά παρακολούθησαν ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το Αρχαίο Θέατρο από την Αρχαιολόγο – Μουσειοπαιδαγωγό και αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, κα Αθηνά Πουρσαϊτίδου.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν δομημένο σε 3 θεματικούς άξονες: Ο πρώτος θεματικός άξονας αφορούσε το Αρχαίο Θέατρο. Παρουσιάστηκε στα παιδιά άφθονο εποπτικό υλικό, φωτογραφίες, με τα μέρη του Αρχαίου Θεάτρου, με εικόνες από Αρχαία Θέατρα στην Ελλάδα, οποιοδήποτε ακολούθησαν μετά από συζήτηση διαδραστική με τα παιδιά, μουσικοκινητικό παιχνίδι, όπου τα παιδιά στο άκουσμα της λέξης “κοίλο”, κάθονταν κυκλικά, όταν άκουγαν τη λέξη “ορχήστρα” χόρευαν ελεύθερα στο χώρο και όταν άκουγαν τη λέξη “σκηνή” υποδύονταν τους ηθοποιούς, φορώντας το καθένα προσώπείο.

Επίσης, έφτιαξαν χειροτεχνία με διαφορετικό χρώμα πλαστελίνης, κάθε χρώμα αναπαριστούσε και άλλο σημείο του Αρχαίου Θεάτρου, έγινε μια πρώτη εισαγωγή των γεωμετρικών εννοιών, όπως ορθογώνιο παραλληλόγραμμο, κύκλος και καμπύλες.

Η δεύτερη θεματική είχε να κάνει με το θεό Διόνυσο. Τα παιδιά παρατήρησαν φωτογραφίες με αγγεία που είχαν πάνω το θεό Διόνυσο και την κληματαριά που φορούσε σα στεφάνι, αφού μάζεψαν φύλλα κληματαριάς από τον κήπο του σταθμού έπειτα αναπαρέστησαν ένα γλέντι, ένα αυτοσχέδιο θεατρικό παιχνίδι, ένα διονυσιακό γλέντι, όπου με την οινόχοη παρίσταναν ότι κρατούσαν ποτήρια που γέμιζαν με κρασί και χόρευαν ελεύθερα στο χώρο.

Η τρίτη θεματική ήταν η “Ειρήνη” του Αριστοφάνη. Διαβάστηκε στα παιδιά διαδραστικά και με πολύ ωραίο, αφηγηματικό τρόπο, η κωμωδία “Ειρήνη” του Αριστοφάνη, όπου χάρτινες, πλαστικοποιημένες φιγούρες με τους ήρωες της κωμωδίας, πλαισίωναν την αφήγηση και έπειτα με τη σειρά τους τα παιδιά κατασκεύασαν τη δική τους “Ειρήνη” όπου την κράτησαν και σαν ενθύμιο μετά το πέρας της βιωματικής εκπαιδευτικής δράσης.

Τα παιδιά ήρθαν σε μια πρώτη επαφή, πρώτη φορά στη ζωή τους με την έννοια του Αρχαίου Θεάτρου, δεδομένων των συνθηκών, μετά την πανδημία κανένα παιδί δεν είχε την ευκαιρία μέχρι εκείνη τη στιγμή να παρακολουθήσει κάποιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Παρατηρήσαμε λοιπόν ότι μετά το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα, τα παιδιά έκαναν δικό τους το Αρχαίο Θέατρο και με τη σειρά τους υποδύονταν στη γωνιά μεταμφίεσης του σταθμού καθημερινά, ρόλους μέσα από την “Ειρήνη” του Αριστοφάνη.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα “Παίζω και μαθαίνω” για το Αρχαίο Θέατρο έδωσε στα παιδιά αυτής της τόσο μικρής ηλικίας, ένα πρώτο ερέθισμα, ν’ αγαπήσουν, να κάνουν δικό τους το Αρχαίο Θέατρο, ενώ τα βοήθησε να κατανοήσουν τη σημασία που είχε το Αρχαίο Θέατρο στην καθημερινή ζωή των πολιτών στην Αρχαία Ελλάδα.

Παράλληλα τα έφερε πιο κοντά στον αρχαίο πολιτισμό, καλλιέργησε την αισθητική, τη δημιουργική φαντασία τους, και τα έβαλε και σε μια πιο αυθόρμητη και ευχάριστη διαδικασία μαζί με τους υπόλοιπους φίλους τους. Εδώ βλέπουμε στιγμιότυπα από την εκπαιδευτική δράση, η αφήγηση με τις χάρτινες φιγούρες, κατασκευή των μερών του θεάτρου με διαφορετικό χρώμα πλαστελίνης.

Αυτό που μας έκανε ιδιαίτερη εντύπωση είναι πώς τα παιδιά φορώντας τα προσωπέα κατά τη διάρκεια της ψυχοκινητικής δράσης, απελευθερώθηκαν, βγήκαν τελείως από τον εαυτό τους και φορώντας το προσωπέο πραγματικά ήταν καλύτεροι κι από επαγγελματίες ηθοποιοί. Σας ευχαριστούμε πολύ».

Η κα Κουρασάνη συνεχάρη τις ομιλήτριες και κάλεσε στο βήμα τον **κ. Γιώργο Κεραμίδα**, μαθητή του St. Catherine's British School. Ο κος Κεραμίδας ανέλαβε στο πλαίσιο εθελοντικής δράσης του σχολείου του να συστήσει στους συμμαθητές του το έργο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και το Αρχαίο Θέατρο Διονύσου.

«Ερμηνεύοντας την ιστορία και τη δομή του αρχαίου θεάτρου Διονύσου Ελευθερώς, στο σχολείο μου»

Γ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ:

«Καλημέρα σε όλους. Όταν μου ζητήθηκε από το σχολείο μου να κάνω μια εθελοντική παρουσίαση για το διεθνές βραβείο του Δούκα του Εδιμβούργου, ήξερα πως ήθελα να κάνω κάτι για την Αρχαία Ελλάδα και γι' αυτό απευθύνθηκα αμέσως στο “ΔΙΑΖΩΜΑ”.

Με υποστήριξη και βοήθεια από την κα Μπελογιάννη, τον κ. Φρέγκογλου και τον κ. Μπολέτη, τους οποίους ευχαριστώ θερμά, μπόρεσα και εμπλούτισα τις γνώσεις μου για το Δράμα, το Αρχαίο Θέατρο και συγκεκριμένα το Αρχαίο Θέατρο του Διονύσου Ελευθέως.

Έτσι, φτιάξαμε ένα βίντεο στο οποίο είμαι μαθητής – ξεναγός, στο Αρχαίο Θέατρο του Διονύσου Ελευθερώς. Το βίντεο αυτό χρησιμοποίησα και με άριστο βαθμό πέρασα το βραβείο, αλλά το βίντεο επίσης προβλήθηκε σε μικρότερες τάξεις του σχολείο μου, για να μπορέσουν να μυηθούν στο Αρχαίο Θέατρο, στην Αρχαία Ελλάδα αλλά και στην εξαιρετική δουλειά του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ».

Ακολούθησε η προβολή βίντεο που ετοίμασε ο κ. Κεραμίδας και στη συνέχεια η κα Κουρασάνη, αφού τον ευχαρίστησε για την εντυπωσιακή του εργασία, κάλεσε στο βήμα την μεταφράστρια και μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, **κα Κάρολ Μόλτερ** και τους συνεργάτες της, κ.κ. **Άγι Πολίτη, Μιχάλη Μαρτίνο, Ελισάβετ Καπαγερίδου, Αναστασία Πάρχα** που εργάστηκαν εθελοντικά για την μετάφραση του θεατρικού έργου του Γάλλου συγγραφέα, Φρεντερίκ Λενορμάν, που έχει τίτλο **«το Χάσμα της Κασσώπης»**.

Μ. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Πραγματικά εντυπωσιακή δουλειά, συγχαρητήρια και στους υπέροχους γονείς.

Συνεχίζουμε το ταξίδι μας στο θαυμαστό κόσμο του ενεργού εθελοντισμού. Ένας από τους τομείς που επιδιώξαμε να καλλιεργήσουμε στο “ΔΙΑΖΩΜΑ” είναι η δημιουργία μικρών ομάδων εντός και εκτός Ελλάδος, ανθρώπων που έχουν αγάπη για το Αρχαίο Θέατρο, και που να μπορούν συμβάλλουν στην προώθηση των σκοπών του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ έχοντας στον πυρήνα τους την εξωστρέφεια.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα έδωσε η αγαπημένη μας Κάρολ Μόλτερ, εθελόντρια παράδειγμα προς μίμηση, μεταφράστρια η οποία αρχικά είχε αναλάβει μετάφραση κειμένων για

τη γαλλική σελίδα του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ. Στη συνέχεια αυτό το κομμάτι το ανέλαβε η φιλόλογος κα Φανή Ουζίνσκι που ζει μόνιμα στο Παρίσι και την ευχαριστούμε επίσης πολύ.

Η κα Μόλτερ λοιπόν, όταν ήρθε στα χέρια του Σωματίου από τον επικεφαλής της Θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων του προγράμματος “Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου”, κ. Νίκου Καράμπελα και από τον κ. Παναγιώτη Κλήμη, επίσης αρωγό μέλος, τους οποίους ευχαριστούμε πολύ, ένα πρωτότυπο γαλλικό θεατρικό έργο με θέμα το Αρχαίο Θέατρο της Κασσώπης, ανέλαβε με χαρά σε πάρα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, να οργανώσει μία ομάδα μετάφρασης για το πολύ ενδιαφέρον αυτό ταξίδι.

Θα μας μιλήσει η ίδια και η συνεργάτης της. Σας ευχαριστούμε από καρδιάς για την προσφορά σας.

«Από την Επίδαυρο στην Κασσώπη ... μέσω Γαλλίας»

K. ΜΟΛΤΕΡ:

«Καλημέρα κι από μας. Την εποχή που σπούδαζα στη Γαλλία, βγήκε ένα βιβλίο που γρήγορα έγινε best seller. Ήταν το “Ελληνικό καλοκαίρι” του Ζακ Λακαριέρ.

Ο Ζακ Λακαριέρ, Γάλλος συγγραφέας, ήταν λάτρης της Ελλάδας, της αρχαίας όπως και της σύγχρονης. Την περπάτησε στα ίχνη του Πausανία και της αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του και του έργου του. Σε αυτό το βιβλίο διηγείται μεταξύ άλλων, πώς το 1955 εκείνος μαζί με μια θεατρική ομάδα της Σορβόννης, ήρθαν στην Επίδαυρο για να παίξουν στα Γαλλικά τους “Πέρσες” του Αισχύλου.

Ο ίδιος υποδυόταν τον Ξέρξη. Σας διαβάζω ένα απόσπασμα:

“Το αυτοκίνητο σταμάτησε στην είσοδο του Ιερού. Ψάχνω το θέατρο με τα μάτια. Για την ώρα δε βλέπω άλλο από πεύκα. Απ’ αυτά τα πεύκα, έρχονται φωνές, κραυγές, τραγούδια ανακατεμένα με γκαρίσματα γαιδάρων.

Πλησιάζω στο λόφο που μας κρύβει το θέατρο, και δεν πιστεύω τα μάτια μου: Χιλιάδες χωριάτες κάθονται κάτω απ’ τα δέντρα, μέσα στα μάρμαρα του ναού, πάνω στην πλατεία του Ασκληπιού, φερμένοι απ’ όλες τις γωνιές της Πελοποννήσου, για να δούνε τους “Πέρσες”. Το έργο παίζεται στα γαλλικά και κανείς τους δεν θα πρέπει να καταλαβαίνει τη γλώσσα.

Αλλά πρέπει να λεχθεί ότι με την εξαίρεση μιας παράστασης που είχε δώσει το 1936, το ίδιο Αρχαίο Θέατρο της Σορβόννης, είναι η πρώτη φορά που λειτουργεί αυτό το θέατρο μετά από 25 αιώνες. Και για όλους, γι’ αυτούς, για μας, για τους λίγους Αθηναίους που έκαναν την προσπάθεια να έρθουν, είναι ένα σπουδαίο γεγονός”.

Δε μπορούσα παρά να θυμηθώ αυτή τη διήγηση όταν μου ζητήθηκε το 2021 από τη Μαρία Κουρασάνη να μεταφράσω στα ελληνικά ένα θεατρικό έργο Γάλλου συγγραφέα, με την προοπτική να παιχτεί στην πρώτη παράσταση μετά από 21 αιώνες σιωπής, στο ανακαινισμένο θέατρο της Κασσώπης.

Όπως το θέατρο της Επιδαύρου ξαναζωντάνεψε με τον ήχο των Περσών στα Γαλλικά από το Θέατρο της Σορβόνης, έτσι θα ξαναζωντάνεψε και η Κασσώπη με τον ήχο Ελλήνων ηθοποιών, παίζοντας ένα γαλλικό έργο στα ελληνικά. Και μάλιστα υπήρχε στην περίπτωση μας μια μοναδικότητα. Το σύγχρονο έργο που είχε έρθει στα χέρια μου, είχε γραφτεί ειδικά για την αρχαία πόλη της Κασσώπης και διηγείτο το πιο κομβικό σημείο της ιστορίας της.

Ήμουν πολύ χαρούμενη ν' αναλάβω τη μετάφραση αυτού του έργου, αλλά καθώς δε θα μπορούσα μόνη μου να φτάσω τη μετάφραση στο επίπεδο που επιθυμούσα, δημιούργησα μια ομάδα της οποίας τα μέλη βρίσκονται εδώ σήμερα, πλην του ενός. Σας τους παρουσιάζω:

Είναι ο Άγις Πολίτης, Πολιτικός μηχανικός, γείτονας και φίλος, τότε ήταν στο Κατάρ όπου εργαζόταν. Ο Άγις πέρασε το κείμενο από το πρώτο κόσκινο, το πιο κοπιώδες θα έλεγα. Το δικό μου κείμενο έγινε κομμάτι-κομμάτι όσο προχωρούσα κι εγώ και είχαμε σε κάθε μας βήμα πολλές συνεργασίες και συζητήσεις επί των προτάσεών του. Να πω εδώ ότι με όλα τα παιδιά έγιναν συνεργασίες μέσω διαδικτύου λόγω των αποστάσεων και λόγω του Covid.

Το δεύτερο κόσκινο το πέρασε ο Μιχάλης Μαρτίνος, Χημικός Μηχανικός και φίλος και δάσκαλός μου της γιόγκα. Είχαμε πάλι διαδοχικές συνεργασίες. Αρκετά μαθήματά μου γιόγκα μετατράπηκαν σε συνεργασίες για την Κασσώπη και γι' αυτό συνέβη πάλι την περασμένη εβδομάδα, καθώς ο Μιχάλης είναι αυτός που έφτιαξε με πολύ μεράκι το *power point* που βλέπετε αυτή τη στιγμή.

Με τον Άγι και με τον Μιχάλη, που και οι δύο ασχολούνται πολύ με την αρχαιότητα και με την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, είχαμε ήδη πίσω μας μια πολύ καλή συνεργασία στη μετάφραση μιας διάλεξης Γάλλου επιστήμονα με θέμα τον Ασκληπιό για τον κ. Λαμπρινουδάκη.

Το τρίτο κόσκινο το πέρασε η Ελισάβετ Καπαγερίδου, Καθηγήτρια Χημείας, συνταξιούχος, που ασχολείται πλέον με τη συγγραφή και έχει εμπειρία στα θεατρικά. Η Ελισάβετ έκανε εμπνευσμένες προτάσεις που έδωσαν στο κείμενο μεγαλύτερη αμεσότητα και ζωντάνια.

Το πιο φιλό κόσκινο και μάλλον το πιο άχαρο, το πέρασε η διαζωματική μας Αναστασία Πάρχα, που χτένισε πολλαπλώς το κείμενο για να πιάσει τις τελευταίες ατέλειες. Λεπτολόγος όπως είναι η Αναστασία, ήμουν πολύ τυχερή που μου πρότεινε ν' αναλάβει αυτή την εργασία. Στα δυο τελευταία στάδια έγιναν κι άλλες συνεργασίες, συζητήσεις κτλ.

Πέρασε ένας χρόνος για να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία, αλλά έτσι γίνονται τα πράγματα, βήμα-βήμα και ήταν πάρα πολλά τα βήματα. Όμως όλοι μας απολαύσαμε αυτή την προσπάθεια, γιατί πέρα από το γεγονός ότι μας άρεσε και μας διασκέδασε το έργο, αγαπάμε και οι τέσσερις την αρχαιότητα, την ελληνική γλώσσα καθώς και τη διαδικασία βελτίωσης ενός κειμένου.

Το ότι το έργο διάσωσης και αποκατάστασης του Αρχαίου Θεάτρου της Κασσώπης είναι μια μεγάλη επιτυχία του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και ένα κερδισμένο στοίχημα του Σταύρου Μπένου, είναι γνωστό και καταγεγραμμένο. Το ότι παίχτηκε στην Κασσώπη αυτό το συγκεκριμένο έργο, είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς πολύ ιδιαίτερων συγκυριών που θα σας περιγράψω τώρα.

Ξεκινά η ιστορία πριν 31 χρόνια, όταν ο νέος Φεντερίκ Λενορμάν επισκέπτεται την Ήπειρο. Σας διαβάζω ένα απόσπασμα από το προσωπικό του ημερολόγιο που μου το έστειλε:

«Σήμερα είδαμε τη Δωδώνη κάτω από τη βροχή. Στον ορεινό δρόμο υπήρχαν δυο χαλασμένα αυτοκίνητα και το οδόστρωμα ήταν βρεγμένο. Καθώς φεύγαμε από τον αρχαιολογικό χώρο, ακούστηκε το θρόισμα των φύλλων μιας βελανιδιάς του Μαντείου.

Ο Δίας μας μιλάει, μου λέει ο Κριστόφ. Τι θέλει να μας πει; Λέω μέσα μου, προβλέπει ένα ατύχημα. Δέκα λεπτά αργότερα, με 40 χιλιόμετρα την ώρα, το αυτοκίνητά μας γλιστράει σε μια ευθεία και καταλήγει σ' ένα χαντάκι. Το αμάξιμο άθικτο, αλλά ο άξονας έχει στραβώσει.

Οδηγούμε κουτσά-στραβά προς την Κασσώπη. Επισκεπτόμαστε το χώρο μόνοι μας, με τον άνεμο και τα σύννεφα να πνέουν πάνω από την πόλη.

Βλέπουμε ένα γιγάντιο ογκόλιθο που έπεσε στο κέντρο του θεάτρου, σαν η τελευταία παράσταση να υπήρχε στο τέλος της ίδιας της πόλης. Οι κάτοικοι της οποίας μεταφέρθηκαν για να κατοικήσουν μια νέα ρωμαϊκή πόλη στην κοιλάδα.

Στη συνέχεια είδαμε τη Νικόπολη, την πόλη του Αυγούστου, η είναι πολύ μεγάλη. Μετά το κλείσιμο, ο φύλακας μας έκανε μια ιδιωτική ξενάγηση: Νυμφαίο, Υδραγωγείο, Ναός του Απόλλωνα, ψηφιδωτή βασιλική, Θέατρο, Ωδείο. Κοιμηθήκαμε ήρεμα δίπλα στη θάλασσα. Αισθάνθηκα ότι ήθελα να γράψω ένα μυθιστόρημα ή ένα θεατρικό έργο για την Κασσώπη».

Το “Χάσμα της Κασσώπης”, αποτελεί ένα από τα πρώτα πέντε έργα του Φρεντερίκ Λενορμάν, που τα έγραψε για να δοκιμαστεί στη συγγραφή. Δεν τα έδειξε σε κανέναν, εκτός από το ένα, όχι το δικό μας, που κέρδισε βραβείο και έγινε επιτυχία. Έτσι άρχισε η καριέρα του Φρεντερίκ Λενορμάν και έγινε από τότε γνωστός και πολύ παραγωγικός συγγραφέας.

Ίσως παρατηρήσατε ότι ο συγγραφέας ανέφερε έναν φύλακα που τον ξενάγησε στον αρχαιολογικό χώρο της Νικόπολης. Έτσι να μπορέσω να τον εντοπίσω και να μιλήσω μαζί του. Είναι σήμερα 86 χρόνων. Πρόκειται για τον κ. Γιώργο Νούσια από την Καμαρίνα, το χωριό δίπλα από την Κασσώπη, γνωστό στην Πρέβεζα λόγω του πάθους του για την Αρχαιολογία.

Από μικρό παιδί γύριζε στους αρχαιολογικούς χώρους. Λόγω του πολέμου στερήθηκε τη μόρφωση που επιθυμούσε, αλλά έμαθε πολλά μόνος του. Το 1966 διορίστηκε αρχαιοφύλακας, παρακολούθησε όλες τις ανασκαφές, γνώρισε προσωπικά όλους τους αρχαιολόγους. Ήταν γνωστός για τις ξεναγήσεις που έκανε.

Δε σκεφτόταν ποτέ το ωράριο και άνοιγε τους αρχαιολογικούς χώρους όποτε κάποιος του το ζητούσε. Το 1993 περίπου, γίνονταν συζητήσεις ανάμεσα στους αρμοδίους για την απομάκρυνση του τεράστιου ογκόλιθου που είχε πέσει στο θέατρο, όπως το είδε και ο συγγραφέας το '92 και στο οποίο βράχο μάλιστα δίνει ένα μεγάλο συμβολικό νόημα στο θεατρικό έργο. Τότε επικράτησε η πρόταση του κ. Νούσια, να καταστραφεί επιτόπου ο βράχος και να μη μεταकुλισθεί για να μη γίνει περισσότερη ζημιά.

Και τώρα θα σας μιλήσω για τον άνθρωπο, σε αυτή την αλυσίδα, που χωρίς αυτόν, δε θα είχε ανακαλυφθεί ποτέ ότι είχε γραφεί ένα έργο για την Κασσώπη. Σας γυρίζω πάλι στο χρόνο, και βρισκόμαστε μερικά χρόνια πριν το ταξίδι του Φρεντερίκ Λενορμάν στην Κασσώπη, όπου ένα αγοράκι 10 χρόνων, και αυτό από την Καμαρίνα, συνηθίζει ν' αλωνίζει στον αρχαιολογικό χώρο.

Του μικρού Παναγιώτη του αρέσει να χάνεται στους δρόμους της αρχαίας πόλης, να παρατηρεί, να εξερευνά και να σκέφτεται τα μυστικά που κρύβουν οι αρχαίες πέτρες. Σας μιλάω για τον Παναγιώτη Κλήμη, που είναι κι αυτός σήμερα μαζί μας.

Για καλή μας τύχη, η διάθεση του Παναγιώτη να μάθει για την Κασσώπη παραμένει αναλλοίωτη όλα τα χρόνια. Το 2020, σε μια αναζήτηση στο διαδίκτυο, πέφτει σ' ένα γαλλικό link που το κατεβάζει σε κάποιο αντίτιμο χωρίς να ξέρει περί τίνος πρόκειται - δε μιλά σχεδόν Γαλλικά. Και όταν με τη βοήθεια του Google Translate ανακαλύπτει ότι είναι ένα θεατρικό έργο με θέμα την Ιστορία της Αρχαίας Κασσώπης, μένει άγαλμα.

Έχοντας αυτό το θησαυρό όπως το ονομάζει στα χέρια του, αρχίζει να ονειρεύεται την πρώτη παράσταση στο υπό ανακαίνιση τότε, Θέατρο της Κασσώπης και ανοίγει ένα διάλογο με τον συγγραφέα, μέσω Facebook. Στη συνέχεια, έρχεται σε επαφή με τον επόμενο σημαντικό κρίκο αυτής της αλυσίδας, τον κ. Νίκο Καράμπελα, Πρόεδρο του Ιδρύματος "Ακτία Νικόπολις" στην Πρέβεζα και του παραδίδει το έργο.

Ο κ. Καράμπελας είναι ένας πολύ σημαντικός τοπικός παράγοντας του τομέα του πολιτισμού και το Ίδρυμα "Ακτία Νικόπολις", που έχει ιδρύσει και έχει μεγάλη προσφορά αυτό το Ίδρυμα. Έχει εκδώσει μεταξύ πολλών άλλων αυτό το πανέμορφο λεύκωμα, έργο ενός εικαστικού καλλιτέχνη, όπου εικονίζονται τα 5 Αρχαία Θέατρα της Πολιτιστικής Διαδρομής συν τα 2 Ωδεία.

Είναι και πολύ γνωστός στο "ΔΙΑΖΩΜΑ" καθώς είναι Πρόεδρος του cluster Επιχειρήσεων στο πλαίσιο της Πολιτικής Διαδρομής των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου.

Ενημερώνει λοιπόν στη συνέχεια ο κ. Καράμπελας τον κ. Μπένο για την ύπαρξη ενός έργου, ενός ανέλπιστου θησαυρού για την Κασσώπη και του το στέλνει. Ο κ. Μπένος ζητά να μεταφραστεί και παράλληλα επικοινωνεί με τον συγγραφέα να του ζητήσει την άδεια για τη μετάφραση. Ιδού η απάντηση του κ. Λενορμάν που βέβαια δίνει τη συγκατάθεση και συγχαίρει το “ΔΙΑΖΩΜΑ” και τον κ. Μπένο, εκφράζει και την ευγνωμοσύνη του για το έργο.

Έτσι μετά απ’ όλη αυτή τη διαδρομή, φτάνει το αρχείο στα χέρια μου. Έρχεται η σειρά μου να πάθω σοκ, γιατί είναι απίστευτη συγκυρία το αγαπημένο Θέατρο της Κασσώπης, να έχει ένα έργο δικό του, από τη μία και να έχω εγώ την τύχη μέσω Γαλλίας να γίνω κι εγώ μαζί με την ομάδα μου, ένας κρίκος αυτής της μοναδικής ιστορίας. Σα να είχε συνωμοτήσει το σύμπαν».

Η κα Μόλτερ στη συνέχεια αναφέρθηκε στην υπόθεση και στα χαρακτηριστικά του θεατρικού έργου, καθώς και στην παραγωγή θεατρικής παράστασης στο χώρο του Αρχαίου Θεάτρου της Κασσώπης, η οποία παρουσιάστηκε στο κοινό τον Σεπτέμβριο του 2023.

«Τώρα λίγα λόγια για το έργο: Το “Χάσμα της Κασσώπης” είναι ένα πολύ επιτυχημένο μίγμα κωμωδίας, δράματος, σάτιρας και φιλοσοφίας. Οι ήρωες του έργου, έχουν αριστοφανικά χαρακτηριστικά, έχουν τα ελαττώματά τους, την πονηριά, τη φιλαργυρία, τη δειλία καθώς και τις εμμονές τους. Γι’ αυτό γελάει το κοινό. Αλλά συγχρόνως ξέρουν να κάνουν την υπέρβαση, όταν οι υπέρτατες αξίες του πολιτισμού τους, διακυβεύονται και απειλούνται.

Γι’ αυτό όταν ο Ρωμαίος προσπαθεί να τους δελεάσει με την προοπτική μιας καλύτερης ζωής στη Νικόπολη, απευθυνόμενος στις αδυναμίες του καθενός, οι ήρωές μας φαίνεται να λυγίζουν. Όμως στο τέλος, περιφρονούν τις απατηλές ρωμαϊκές υποσχέσεις και υψώνουν το ανάστημά τους προβάλλοντας τα ελληνικά ιδεώδη.

Και τώρα ήρθε η ώρα να σας μιλήσω για την παράσταση: Όσο μετέφραζα το έργο, συλλογιζόμουν πώς θα μπορούσε να παιχτεί επί σκηνής. Χρειαζόταν μια δυναμική και εμπνευσμένη σκηνοθεσία και ταλαντούχοι ηθοποιοί, αλλιώς θα ήταν δύσκολο το εγχείρημα και αβέβαιο το αποτέλεσμα. Είχε προτείνει ο κ. Καράμπελας, όταν πλέον αποφάσισε το “ΔΙΑΖΩΜΑ” να παιχτεί το έργο στην Κασσώπη, να το αναλάβει μια τοπική θεατρική ομάδα.

Έτσι και έγινε, ανατέθηκε στο Θεατρικό Εργαστήριο Πρέβεζας. Πρέπει να πω ότι είχα κάποια αγωνία για το πώς θ’ αποδιδόταν, είχα συνομιλήσει τηλεφωνικώς μερικές φορές με τη Λίλη Σακκά, τη σκηνοθέτιδα, αλλά ακόμα δε γνώριζα τίποτα. Όταν όμως βγήκε η αφίσα, κατάλαβα ότι το έργο ήταν σε πολύ καλά χέρια. Ήταν μια αφίσα με χαρακτήρα και πολλά υποσχόμενη.

Ανέβηκα στο θέατρο την παραμονή της παράστασης, της πρώτης παράστασης, αργά το απόγευμα. Συνάντησα εκεί τη θεατρική ομάδα που μόλις είχε τελειώσει μια πρόβα. Ο χώρος

ήταν μαγικός. Η θέα καταπληκτική, το θέατρο τόσο όμορφο. Κάποια λιτά σκηνικά περίμεναν την παράσταση το επόμενο βράδυ.

Έμεινα στο χώρο μέχρι που να νυχτώσει. Ήταν και αυτή η βραδιά γεμάτη από υποσχέσεις, περιμένοντας τη μεγάλη μέρα. Όταν τελείωσε η παράσταση, δεν ήμουν μόνο συγκινημένη από τις μοναδικές στιγμές που είχαμε ζήσει όλοι μαζί στο θέατρο, αλλά και ενθουσιασμένη από την παράσταση την ίδια, που είχε ξεπεράσει κάθε προσδοκία μου.

Για τι να πρωτομιλήσω; Για την πολύ εμπνευσμένη σκηνοθεσία της Λίλυς Σακκά; Για την ερμηνεία των ηθοποιών; Για τα σκηνικά; Τα κουστούμια και το μακιγιάζ με όλους τους συμβολισμούς του που είναι έργο του Κώστα Λάκη, εικαστικού και συγγραφέα; Για κάθε ένα από αυτά που θα βλέπετε στις φωτογραφίες, θα μπορούσαν να λεχθούν πολλά.

Ήταν μια παράσταση που τίμησε το χώρο και μετέφερε με άψογο τρόπο το μήνυμα του συγγραφέα για την υπεροχή και τη διαχρονικότητα του αρχαίου ελληνικού πνεύματος σε πείσμα των καιρών.

Την επόμενη Κυριακή ξαναπήγα στην Ήπειρο και ξαναείδα την παράσταση. Ήταν η τρίτη και τελευταία παράσταση και είχα αυτή τη φορά την ευκαιρία να μιλήσω εκτενώς μαζί με τη Λίλυ που βρίσκεται κι εκείνη εδώ και με τους ηθοποιούς και συνεργάτες της. Τότε κατάλαβα ότι πίσω από τους ήρωες της παράστασης, κρύβονται και άλλοι ήρωες που μέσα σε αντίξοες συνθήκες, αγωνίζονται για τη μεγάλη τους αγάπη, που είναι το θέατρο.

Σε απόλυτα ερασιτεχνική και εθελοντική βάση, με άφθονες ιδέες, αλλά χωρίς χρήματα, σε συνεχείς μετακομίσεις από χώρο σε χώρο, όπως αυτή τη στιγμή, καταφέρνουν, η μόνο η καρδιά τους ξέρει πώς, ν' ανεβάζουν σπουδαίες και πρωτότυπες παραστάσεις. Ένα άλλο παράδειγμα του τι μπορεί να καταφέρει η αγάπη και η αφοσίωση σ' ένα στόχο.

Και σκέφτομαι: Όλοι εσείς, και εμείς, οι εθελοντές, οι μικροί και μεγάλοι κρίκοι της αλυσίδας, το "ΔΙΑΖΩΜΑ", το Επισκήνιο, με τη Μαρία Μίχα, οι αρχαιολόγοι μας και ο αγαπημένος Πέτρος Θέμελης που μας βλέπει από ψηλά, ο κ. Μπένος, δεν παρακινούμαστε όλοι μας από την ίδια αγάπη, την αγάπη για τα μνημεία, τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και τις υπέρτατες αξίες του;

Και θα ήθελα να ολοκληρώσω μ' ένα μήνυμα του Φρεντερίκ Λενορμάν που εκφράζει τη βαθιά συμβολική αξία της αναγέννησης του Αρχαίου Θεάτρου της Κασσώπης: Το Χάσμα της Κασσώπης, δηλαδή το χάσμα μεταξύ αρχαίου ελληνικού πολιτισμού και νέων πραγματικοτήτων, είναι διαχρονικό. Ο ελληνικός πνευματικός πλούτος σπάνια γίνεται κατανοητός, αλλά αντέχει παρ' όλες τις αντιξοότητες. Το γεγονός ότι σήμερα ξαναχτίζεται το θέατρο της Κασσώπης το αποδεικνύει.

Η πόλη δεν πέθανε το έτος 31 π.Χ., αποκοιμήθηκε και περιμένει. Η ύπαρξη της Κασσώπης είναι η νίκη των θησαυρών που κληρονομήθηκαν από το παρελθόν, απέναντι στις ψευδαισθήσεις του παρόντος. Ευχαριστώ πολύ».

Η συντονίστρια ευχαρίστησε την ομιλήτρια για τον εμπνευσμένο λόγο της και κάλεσε στο βήμα τον επόμενο ομιλητή, τον **κ. Φοίβο Αργυρόπουλο, Πτυχιούχο του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Μεταπτυχιακό φοιτητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς στο Τμήμα Κλιματική Κρίση και Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών.**

«Η τριπλή αειφορία των μνημείων και τα τέσσερα Δ που κάνουν τη διαφορά»

Φ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ:

«Καλημέρα κι από μένα και σας ευχαριστώ για την παρουσία σας σήμερα εδώ.

Πάμε πίσω στο 1713, όταν ο Σάξονας Δασολόγος Φον Κάρλοβιτς, χρησιμοποίησε πρώτη φορά το επίθετο “αιφορική” σε μια φράση που αφορούσε την προστασία των δασών της χώρας του με ορθολογική εκμετάλλευση της ξυλείας.

Τότε φυσικά δε θα μπορούσε να φανταστεί ότι τον 21^ο αιώνα θα γινόταν τόσος λόγος για την αιφόρο ή αλλιώς βιώσιμη ανάπτυξη. Και μάλιστα ότι η αειφορία θ’ αποτελούσε το πρόταγμα για την αξιολόγηση των εταιρειών προκειμένου να γίνουν ελκυστικές στους επενδυτές.

Αυτό σημαίνει ότι οι εταιρείες δεν πρέπει να δίνουν βαρύτητα μόνο στην οικονομική ανάπτυξή τους, αλλά να είναι ταυτόχρονα και φιλικές προς το περιβάλλον με μείωση των εκπομπών άνθρακα, χρήση ΑΠΕ και ανακύκλωση υλικών, αλλά να έχουν και κοινωνικό πρόσωπο, δηλαδή ισότητα των δυο φύλων, συμπερίληψη και προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Όλο αυτό περικλείεται στον όρο ESG (Environmental Social Governance) που μεταφράζεται σε περιβαλλοντική, εταιρική και κοινωνική διακυβέρνηση. Μέχρι το 2015, οπότε και εγκρίθηκε η ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών με τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης, υπάρχει μια σειρά από διακηρύξεις και συνθήκες που αποδεικνύουν την αγωνιώδη προσπάθεια να βελτιώσουν το περιβάλλον μέσα από καθαρότερες παραγωγικές διαδικασίες και ταυτόχρονα να κάνουν την κοινωνία πιο ανθρώπινη.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρόβαλλε εμφαντικά την τριπλή αειφορία, δηλαδή οικονομική αποτελεσματικότητα, περιβαλλοντική προστασία και κοινωνική δικαιοσύνη. Και μάλιστα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, υιοθέτησε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

Αρχικά όμως δεν έκανε λόγο για την πολιτιστική κληρονομιά, σε αντίθεση με τα Ηνωμένα Έθνη και την UNESCO που την είχαν θέσει ως την 4^η διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης. Η κλιματική αλλαγή όμως που βάζει σε κίνδυνο και τα μνημεία, οδήγησε τελικά την Ευρωπαϊκή Ένωση να θέσει σε προτεραιότητα τόσο την προστασία του πολιτιστικού κεφαλαίου, όσο και τη βιωσιμότητα του τουρισμού σε περιοχές με αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία.

Είναι ενθαρρυντικό ότι στη χώρα μας το τελευταίο διάστημα, όλο και περισσότεροι υποστηρίζουν ότι τα μνημεία φύσης και πολιτισμού προστατεύονται αποτελεσματικότερα όταν κοινωνικοποιούνται. Δηλαδή μπαίνουν στην καθημερινή ζωή των πολιτών, προωθούν την παιδεία και τον πολιτισμό και ενισχύουν την τοπική ταυτότητα και την κοινωνική συνοχή. Αυτό είναι η κοινωνική αειφορία.

Επιπλέον πιστεύουν ότι τα μνημεία έχουν πλούτο όχι μόνο αξιακό αλλά και οικονομικό και πως αυτός ο πλούτος πρέπει να εξαπλωθεί στην εθνική αλλά και στην τοπική οικονομία και ένα μέρος του να επιστρέφει στα μνημεία μέσω προγραμμάτων προστασίας τους. Αυτό είναι η οικονομική αειφορία.

Τέλος, θεωρείται αδιαμφισβήτητη η διατήρηση και η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που περιβάλλει τα μνημεία, εδώ μιλάμε για περιβαλλοντική αειφορία, η οποία περιλαμβάνει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, τη διαχείριση των αποβλήτων, την ενεργειακή απόδοση και τη μείωση των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το “ΔΙΑΖΩΜΑ” πάνω σ’ αυτό το κομμάτι υπήρξε πρωτοπόρο. Από την ίδρυσή του το 2008, δηλαδή αρκετά χρόνια πριν θεσμικοί φορείς και Διεθνείς Οργανισμοί αρχίσουν να προσεγγίζουν τη διαχείριση των μνημείων λαμβάνοντας υπ’ όψιν τις τρεις βασικές πτυχές της αειφορίας, το “ΔΙΑΖΩΜΑ” ήδη μιλούσε για την κοινωνικοποίηση των μνημείων, την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και τον πλούτο που μπορούν να προσφέρουν.

Και επειδή και οι τρεις πυλώνες της αειφορίας πρέπει να συνομιλούν στη χάραξη της στρατηγικής διαχείριση των μνημείων, το “ΔΙΑΖΩΜΑ” και πάλι πρωτοπόρο, άρχισε να σχεδιάζει και να προωθεί την υλοποίηση ολιστικών προγραμμάτων Πολιτιστικού Τουρισμού, όπως είναι οι πολιτιστικές, περιβαλλοντικές διαδρομές και τα αρχαιολογικά πάρκα, με κεντρικό μήνυμα: “Τα μνημεία στο κέντρο της ζωής και της βιώσιμης ανάπτυξης”.

Έφερε έτσι σε επαφή τρεις κόσμους που ποτέ δεν είχαν συνομιλήσει μέχρι τώρα: Τον κόσμο των μνημείων, δηλαδή τους αρχαιολόγους, το μεγάλο πολιτισμό της αγροδιατροφής και τον τουρισμό που αποτελεί τη ναυαρχίδα της οικονομίας μας. Η πρώτη Πολιτιστική Διαδρομή που σχεδίασε το “ΔΙΑΖΩΜΑ” το 2013 και πλέον αποτελεί επώνυμο τουριστικό προϊόν, είναι η “Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της ηπείρου”.

Σύμφωνα με το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, η επιτυχία μιας διαδρομής είναι απολύτως εγγυημένη όταν την υποστηρίζει ένας Φορέας Διαχείρισης. Στην περίπτωση της Ηπείρου, ο φορέας αυτός είναι η ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε. που συμβάλλει στο συντονισμό για τη σωστή λειτουργία των υποδομών της διαδρομής μαζί με τους αρμόδιους φορείς, στη διοικητική υποστήριξη του Συμφώνου Ανάπτυξης που θα συγκροτήσουν όσες επιχειρήσεις επιλέξουν να συνεργαστούν για την προσφορά ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών στους επισκέπτες και στην προβολή της διαδρομής στην τουριστική αγορά, με τη βοήθεια και ψηφιακών μέσων που έχουν αναπτυχθεί για το σκοπό αυτό.

Όσον αφορά εμένα, λίγο πριν τελειώσω τις σπουδές μου στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, και καθώς με είχε συνεπάρει από τη μια το έργο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ κι από την άλλη ο κόσμος της Οινολογίας, σκέφτηκα ότι θα είχε ενδιαφέρον να γνωρίσουν οι οινοποιοί το έργο του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και είτε να γίνουν εταιρικά μέλη όπως είναι ήδη το Κτήμα Γεροβασιλείου, είτε να γνωρίσουν το θεσμό των clusters, δηλαδή τη συστάδα των επιχειρήσεων που έχουν υπογράψει το Σύμφωνο Ποιότητας για την εκάστοτε Πολιτιστική Διαδρομή.

Για το λόγο αυτό έκανα επισκέψεις σε οινοποιεία μιλώντας για το “ΔΙΑΖΩΜΑ” και τα καινοτόμα ολιστικά προγράμματά του και έφτιαξα κι ένα βίντεο που θα δούμε σε λίγο, για να το αποστέλλω στους οινοποιούς.

Μια πρότασή μου μάλιστα, την οποία έθεσα και στον κ. Μπένο είναι: Στη σελίδα κάθε διαδρομής, να δημιουργηθεί ένα blog με τίτλο “Wine and roots stories” όπου θα παρουσιάζονται τα επισκέψιμα οινοποιεία, οι ποικιλίες αμπελιών που καλλιεργούνται στην περιοχή της διαδρομής με έμφαση στις γηγενείς ποικιλίες, ιστορίες που αφορούν τον οίνο και τους οινοποιούς.

Και τώρα θα δούμε το βίντεο με τίτλο “Four D for the difference”, ή αλλιώς, «τα τέσσερα Δ που κάνουν τη διαφορά».

Προβάλλεται βίντεο

«Αυτό ήταν το βίντεο και κλείνοντας να ευχαριστήσω την εικαστικό και εκπαιδευτικό κα Κυβέλη Κομνηνού για τη βοήθεια στη δημιουργία του βίντεο, τον οινολόγο κ. Κώστα Νοδάρα για τους οινοποιούς που μου σύστησε και φυσικά τον κ. Μπένο και όλο το “ΔΙΑΖΩΜΑ” για την έμπνευση. Σας ευχαριστώ πολύ».

Η κα Κουρασάνη αμέσως μετά προλόγισε την επόμενη ενότητα της εκδήλωσης που αφορούσε στην ακαδημαϊκή έρευνα και επεσήμανε το ενδιαφέρον του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ για την υποστήριξη του ερευνητικού έργου νέων ερευνητών.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Η έρευνα προσφέρει πολύτιμο πνευματικό κεφάλαιο για τη χώρα και το “ΔΙΑΖΩΜΑ” δε μπορεί παρά να είναι θερμός υποστηρικτής των νέων ερευνητών. Στέκεται δίπλα τους σε κάθε βήμα προσφέροντάς τους πρόσβαση στο αρχείο, στη βιβλιοθήκη και στο δίκτυο των ανθρώπων. Έχουμε τη χαρά σήμερα να δούμε τη δουλειά τριών φοιτητριών αρωγών μελών.

Ξεκινάμε με την κα Μαρίνα Νάστου, η οποία είναι αρχιτέκτονας μηχανικός Ε.Μ.Π., MA in Heritage Management, υποψήφια διδάκτορας στο Ε.Α.Π. Η παρουσίασή της έχει τίτλο: «Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής-η περίπτωση των αρχαίων ελληνικών θεάτρων».

Η Μαρίνα σήμερα δίνει εξετάσεις επαγγελματικής πιστοποίησης και δε μπορεί να είναι εδώ, μας έστειλε όμως ένα ωραίο βίντεο. Την ευχαριστούμε και της ευχόμαστε καλή επιτυχία. Ας τη γνωρίσουμε».

«Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής - η περίπτωση των αρχαίων ελληνικών θεάτρων».

M. ΝΑΣΤΟΥ (μέσω βίντεο):

«Καλημέρα. Θα ξεκινήσω με μια μικρή αναδρομή που δικαιολογεί το γιατί με βλέπετε με αυτό τον τρόπο σήμερα, λέγοντας πρώτα ότι είναι χαρά μου και τιμή μου που βρίσκομαι ακόμα και μ' αυτό τον τρόπο πλάι σας, να με μάθετε με κάποιον τρόπο και σε επόμενη συνάντηση θα είμαι κι εγώ εκεί.

Ξεκίνησα τη γνωριμία μου κάπως με το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, το καλοκαίρι του 2019 δουλεύοντας σ' ένα θερινό εργαστήριο για τον αγροτικό κόσμο, το αγροτικό τοπίο ως πολιτιστική κληρονομιά και είχα την τύχη να γνωρίσω δυο υπέροχους ανθρώπους, τη Μαρία Κουρασάνη και το Θοδωρή Μπένο. Και κάπως έτσι η χημεία και μια διαφορετική πνευματικότητα, με έφεραν σε μια συνάντηση, μια συνέλευση με το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, όπου γνώρισα και τα υπόλοιπα μέλη.

Και με μεγάλη χαρά βρέθηκα κι εγώ σ' αυτή την οικογένεια. Ουσιαστικά ήταν η αφορμή να καταλάβω μέσα μου μια μεγαλύτερη ευαισθησία που υπάρχει γύρω από την πολιτιστική κληρονομιά γενικότερα, και ειδικότερα για το χώρο του Θεάτρου και μάλιστα του Αρχαίου Θεάτρου.

Συνδυαστικά με το background του, με οδήγησε αυτό σε μια μικρή έμπνευση ας το πω, να αποφασίσω να κάνω τη διδακτορική διατριβή που τρέχω αυτή την περίοδο.

Είμαι αρχιτέκτονας μηχανικός, έχω μεταπτυχιακό στο *Heritage Management* και κάπως έτσι, μ' αυτό τον τρόπο, κατάλαβα ότι αυτό που λέμε κληρονομιά, αυτό που λέμε παρελθόν, δεν είναι απλά ιστορία, δεν είναι απλά κάποια μάρμαρα, κάποια υλικά.

Κρύβουν ένα τεράστιο άυλο κόσμος, γι' αυτό η πολιτιστική κληρονομιά, εκτός από αυτό που βλέπουμε, αυτό που θα επισκεφθούμε, γι' αυτό που θα πληρώσουμε εισιτήριο, κρύβει το υλικό που είναι όλα αυτά που προανέφερα και το άυλο, που είναι όλες αυτές οι αξίες της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αυθεντικότητα, η ακεραιότητα, το *Outstand Universal Value*, που αναφέρουν και στην UNESCO.

Επέλεξα ν' ασχοληθώ στη διδακτορική διατριβή μου με τα Αρχαία Θέατρα, σε μια εποχή στην οποία μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις είναι η κλιματική αλλαγή και η κλιματική κρίση. Αποφάσισα λοιπόν να ασχοληθώ με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις περιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Όπως καταλαβαίνουμε, η πολιτιστική κληρονομιά είναι ένα τεράστιο μωσαϊκό από διαφορετικά είδη, επομένως κλήθηκα ν' αποφασίσω το συγκεκριμένο είδος με το οποίο θ' ασχοληθώ και θα μελετήσω εκτενέστερα.

Η πολιτιστική κληρονομιά του Θεάτρου μου προκάλεσε αυτή τη γλυκιά περιέργεια να το πω, αυτή την ευαισθησία, αυτό το κάλεσμα, ν' ανακαλύψω κι εγώ τις αξίες της πολιτιστικής κληρονομιάς που κρύβονται στο χώρο του Αρχαίου Θεάτρου, ένα χώρο που αποτελείται και από υλικά μέλη και από άυλα με όλες αυτές τις αξίες που έχουν φέρει, και από την έμπνευση του ανθρώπου, του τεχνίτη, του αρχιτέκτονα και από το φυσικό τοπίο, το φυσικό περιβάλλον το οποίο όλο αυτό διαμορφώνει ένα *cultural landscape*.

Δηλαδή το θέατρο έχει μεν μία αναγνωρίσιμη μορφή, έχει το γνωστό τρίπτυχο με τη δομή που το καταλαβαίνουμε και μπορούμε να το αναγνωρίσουμε, αλλά κρύβει και μια πιο ουσιαστική σύνδεση με τον τόπο. Και λέγοντας τόπο εννοώ τη φύση, εννοώ της γεωλογία, εννοώ τη γεωγραφία, τις γεινιότητες, τις κλιματικές συνθήκες και κατ' επέκταση όλες αυτές τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής που βιώνουμε και βιώνουν αυτοί οι χώροι.

Η διατριβή μου περιλαμβάνει 10 *case studies* τα οποία αποτελούν Αρχαία Ελληνικά Θέατρα απλωμένα σε όλο τον ελλαδικό χώρο, προκειμένου να έχουμε ποικιλία ως προς τους τόπους, τις περιοχές, που αυτό σημαίνει διαφορετική γεωγραφία, διαφορετικό έδαφος από κάτω, διαφορετική βλάστηση, διαφορετικές απειλές, αλλού έχω θάλασσα, αλλού έχω βουνό, οπότε έχω ένα εξαιρετικό φάσμα, από αυτές τις περιπτώσεις μου.

Και με ευγνωμοσύνη θυμάμαι από τις πρώτες κουβέντες και συζητήσεις που είχα για το διδακτορικό μου, γι' αυτή τη διατριβή και το "ΔΙΑΖΩΜΑ" ήταν πλάι μου με μεγάλη ζεστασιά στα

πρώτα βήματα, βρίσκοντάς μου επαφές με ανθρώπους που σχετίζονται μ' αυτά τα Θέατρα, είτε έχουν σχέση στο τεχνικό κομμάτι οπότε μπόρεσα να έχω πρόσβαση σε σχέδια και σε πολύτιμο αρχειακό υλικό, είτε με ερωτήσεις μου και με μεγάλη προθυμία να γίνονται κάποιες συζητήσεις για να καταλάβω τη διαδικασία της ανασκαφής, της συντήρησης, της αποκατάστασης, κάποια μελλοντικά σχέδια, τα συμβόλαια, τις συμβάσεις, το τι πρόκειται να συζητηθεί και αντίστοιχα θέματα.

Δε μπορώ να εκφράσω το πόσο χαρούμενη νιώθω για το ότι υπάρχει αυτός ο διπλός ρόλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ στη διατριβή μου. Ήταν και η έμπνευση, από το πώς αρχικά μου είχε εντυπωθεί όλος αυτός ο ζήλος και η αγάπη που προσφέρουν τα μέλη αυτής της ομάδας, και αφ' ετέρου όλη η συμβολή, η ουσιαστική συμβολή στην έρευνά μου.

Οπότε το πρωτογενές υλικό που κατάφερα να συλλέξω εγώ η ίδια είτε με φωτογραφίες σε κάποια θέατρα από αυτά, δυστυχώς ακόμα δεν τα έχω επισκεφθεί, ελπίζω ωστόσο να τα επισκεφθώ κι εγώ η ίδια, είτε με πληροφορίες που μου έδωσαν άνθρωποι που ασχολούνται μ' αυτά τα θέατρα κι έχουν αφιερώσει μεγάλο μέρος της ζωής τους και της έρευνάς τους για την πορεία και την κατάστασή τους.

Ως τώρα, διάφορα στοιχεία που έχω εντάξει στην έρευνά μου αφορούν και μελέτες όπως, δυο παραδείγματα θα πω από το Κέντρο Έρευνας Φυσικής της Ατμόσφαιρας, και της Κλιματολογίας. Και έτσι πήρα πολύτιμο υλικό πως προς τις απειλές για να κάνω ένα risk assessment και να βρω τις τρωτότητες του τοπίου θα πω, δε θα πω μόνο του Θεάτρου.

Γιατί το Θέατρο, όπως προανέφερα, είναι ένα ευρύτερο σύνολο από τα υλικά του. Και έτσι κατάφερα κάπως να έρθει πιο κοντά με τις απειλές του εκάστοτε τόπου. Κατ' επέκταση, με διάφορες άλλες βάσεις δεδομένων μπόρεσα να βρω τα ακραία καιρικά φαινόμενα, την εφικτότητά τους, τους τόπους και περιόδου εμφάνισής τους γιατί για παράδειγμα, άλλες απειλές υπάρχουν στους Φιλίππους. Οπότε αυτό μου δίνει τη δυνατότητα να κάνω μια εξαιρετική πλατφόρμα με συγκρίσεις και διαφορετικούς μήνες των ακραίων καιρικών φαινομένων, των παρακουόντων που δρουν συνεργιστικά και ίσως να δημιουργήσω και κάποιο δικό μου INDEX που δείχνει την απειλή που δέχεται κάθε θέατρο και κάθε περιβάλλον θεάτρου, ο τόπος του θεάτρου ας το πω έτσι.

Επίσης η Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία μου έχει προσφέρει αρκετά δεδομένα παραγόντων και δεικτών που μπορούν να μετρηθούν, όπως η θερμοκρασία, η υγρασία, η βροχόπτωση οπότε μπορώ να συλλέξω -σε κάποια θέατρα τα έχω ήδη συλλέξει-, δεδομένα για τα μέγιστα, τα ελάχιστα από αυτό το κομμάτι.

Και σ' ένα χρονικό διάστημα για παράδειγμα 50 ετών, ιδανικά 100 ετών, θα μπορέσουν να έχουν μια εικόνα για το πώς διαμορφώνεται η συνθήκη στην κάθε περίπτωση μελέτης μου και επομένως να έρθει πιο κοντά στον κίνδυνο του κάθε Θεάτρου.

Ο στόχος είναι ένα *Manager Plan*, ένα *Manager Plan* που θα μπορεί να γίνεται κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του κάθε θεάτρου. Κομμένο και ραμμένο προκειμένου να προσαρμόζεται και να συμβάλλει σε μια δράση πιο διευρυμένη για ν' αντιμετωπισθεί όλη αυτή η δυσκολία και η απειλή της καταστροφής και της υποβάθμισης, της πολιτιστικής κληρονομιάς από την κλιματική αλλαγή και την κλιματική κρίση, που ευθύνεται κυρίως ο παράγοντας της επέμβασης των ανθρώπων.

Με το στόχο αυτής της δημιουργίας του πλάνου διαχείρισης, ιδανικά θα καταφέρω, να προσφέρω κι εγώ κάτι στο "ΔΙΑΖΩΜΑ", δίνοντας το *management plan* για τα σχέδια, διαμορφώνοντας δηλαδή έναν τρόπο, μια σκέψη προστασίας και ενεργητικής διάθεσης έναντι σ' αυτή τη μεγάλη πρόκληση της ανθρωπότητας γι' αυτή την περίοδο. Από τις πιο μεγάλες προκλήσεις.

Δε θα ήθελα να σας κουράσω άλλο μιας και δεν είμαι με φυσική παρουσία εκεί, ελπίζω σε επόμενη συνάντηση να είμαι εκεί και θα προσπαθήσω. Θα ευχηθώ καλή συνέχεια στη συνάντηση και ένα μεγάλο ευχαριστώ, και που μ' ακούσατε και που είμαι εδώ και που είμαι μέλος σ' αυτή την οικογένεια. Καλή συνέχεια, καλή σας ημέρα».

Ακολούθως, το λόγο πήρε η **κα Ιωάννα Γεωργοπούλου, αρχαιολόγος, πολιτιστική διαχειρίστρια με μεταπτυχιακές σπουδές στον Ψηφιακό Πολιτισμό**, η οποία, όπως ανέφερε η συντονίστρια της εκδήλωσης, εμπνεύστηκε το project της από το ολιστικό πρόγραμμα του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ με τίτλο «Πολιτιστική Διαδρομή των Πύργων της Μάνης».

«Ανακαλύπτοντας υλικά & άυλα στοιχεία τοπικού πολιτισμού, μέσω της κατασκευής εικονικού μουσείου για τους Πύργους της Μάνης»

I. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ:

«Γεια σας κι από εμένα. Ξεκίνησα ν' ασχολούμαι με τους πύργους ης Μάνης ως αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ πριν περίπου δυο χρόνια. εμπνεύστηκα σίγουρα από τις δράσεις του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ αλλά και από την ενασχόλησή μου με τον Ψηφιακό Πολιτισμό οπότε ξεκίνησε αυτό το ταξίδι με τη βοήθεια του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ, του κ. Σταύρου Μπένου, και όλης της ομάδας

αλλά και με το πολιτιστικό Σωματείο nARTura που βρίσκεται στη Μάνη και με βοήθησε πάρα πολύ στην επιτόπια έρευνα γιατί έπρεπε για να δημιουργήσω το Εικονικό Μουσείο να επισκεφθώ αυτούς τους πόλους και να κάνω ένα διαχωρισμό σε Μεσογειακή και Λακωνική Μάνη για το ποια μνημεία θα επιλέξω να εντάξω στο Εικονικό Μουσείο, καθώς οι πύργοι είναι πάνω από 400 οπότε έπρεπε να γίνει μια επιλογή.

Ανακαλύπτονται λοιπόν υλικά και άυλα στοιχεία τοπικού πολιτισμού μέσω της κατασκευής εικονικού Μουσείου για τους πύργους της Μάνης. Η διαδικασία σχεδιασμού, ανάπτυξης και υλοποίησης το εικονικού Μουσείου ολοκληρώθηκε λαμβάνοντας υπ' όψιν αναγκαία παράμετρο, το βαθμό φιλικότητας προς το χρήστη, προκειμένου να επιτευχθεί η επιθυμητή γνωριμία με τις έννοιες της πολιτισμικής κληρονομιάς, της πολιτιστικής ταυτότητας, της συλλογικής μνήμης, της φυσιογνωμίας ενός τόπου δια μέσω ενός ψηφιακού προϊόντος.

Για την επίτευξη λοιπόν αυτού του σκοπού χρησιμοποίησα το art steps. Είναι ένα διαδικτυακό ψηφιακό εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να δημιουργήσουν και να περιηγηθούν εικονικά σε τρισδιάστατους χώρους τέχνης. Η κατασκευή αλλά και η περιήγηση είναι δωρεάν και γίνεται μέσω οποιουδήποτε web browser, δεν απαιτείται η κατοχή ακριβού συστήματος Η/Υ ή ειδικού λογισμικού, ενώ υπάρχει η δυνατότητα ψηφιακής επίσκεψης και μέσω κατασκευής κινητού τηλεφώνου, απλά κλικάροντας το σχετικό σύνδεσμο.

Στο εικονικό Μουσείο ο εκθεσιακός χώρος εξωτερικά περιβάλλεται από ελεύθερο χώρο πέραν του οποίου αποδίδεται θάλασσα και ανοιχτός ορίζοντας. Το περιβάλλον αυτό δίνεται ως default επιλογή, έτσι ο ψηφιακός επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να περιηγηθεί στον εξωτερικό χώρο του εικονικού Μουσείου και να αισθανθεί ότι βρίσκεται σ' ένα από τα μαγευτικά παραθαλάσσια μέρη της Μάνης.

Εισερχόμενοι από την κεντρική είσοδο της ψηφιακής έκθεσης, αντιλαμβανόμαστε κατευθείαν την οργάνωση του χώρου. Παρουσιάζονται παραδοσιακοί οικισμοί της Μάνης και συγκεκριμένα οικισμοί τόσο της Μεσσηνιακής όσο και της Λακωνικής. Εξερευνώντας έτσι ο ψηφιακός επισκέπτης το χώρο θ' αντιληφθεί πως δεν υπάρχει ξεχωριστή αίθουσα αφιερωμένη στη Μεσσηνιακή και ξεχωριστή στη Λακωνική.

Έτσι, παίρνει κατευθείαν μια γεύση από το μνημιακό πλούτο ολόκληρης της περιοχής που χωρίς αυτό δεν υπάρχει τόπος, μνήμη, σχέσεις. Με στόχο την πληρότητα ικανοποίησης των αισθήσεων, η εν λόγω ψηφιακή εμπειρία έχει εμπλουτισθεί με βίντεο και ηχητικά αρχεία.

Έχοντας λοιπόν κατά νου και την αλληλεπίδραση του χρήστη με τα εκθέματα, θεωρήθηκε σκόπιμο να ενσωματωθεί ένα τέτοιο ηχητικό αρχείο στο εικονικό Μουσείο. Βλέπουμε ας πούμε

ότι στη Βάθεια έχει μπει και ηχητικό αρχείο, που έτσι βοηθά στην πληρότητα ικανοποίησης των αισθήσεων.

Η τοποθέτηση των εικονικών εκθεμάτων βασίστηκε στην ίδια λογική η οποία διέπει ολόκληρο τον ψηφιακό χώρο, δηλαδή στο να προσομοιάζει η ψηφιακή πολιτιστική έκταση σε μια αντίστοιχη σε φυσικό χώρο. Κατά συνέπεια προτιμήθηκε εικονική ανάρτηση των εκθεμάτων σε τοίχο και μάλιστα σε ύψος τέτοιο ώστε να δημιουργείται η αίσθηση ότι είναι ανάλογο προς το ύψος το οποίο θα είχε αναρτηθεί και σ' έναν μη εικονικό χώρο.

Τα εικονικά εκθέματα συνοδεύονται από λεζάντα, βιβλιογραφική πληροφορία που εμφανίζεται στο αριστερό σημείο της οθόνης. Προκειμένου να υλοποιηθεί το εικονικό Μουσείο, ήταν απαραίτητη η συλλογή βιβλιογραφικών και αρχαιολογικών δεδομένων, επιλογή εικονικών εκθεμάτων ανάλογα με τη βαρύτητα του ρόλου τους, ψηφιακή αποτύπωση μέσω του art steps κατόπιν έρευνας, όπως είπα και προηγουμένως έγινε επιτόπια έρευνα από μένα σε αυτά τα σημεία, σχεδιασμός παρουσίας των εικονικών εκθεμάτων, εδώ παίζει ρόλο ο φωτισμός, η θέση, ο προσανατολισμός των εκθεμάτων, η γενικότερη δομή των χώρων.

Και πάμε στην αξιολόγηση που γίνεται με βάση το περιεχόμενο και με βάση το σχεδιασμό. Αναλυτικότερα εξετάζεται η ευκολία της χρήσης κατά την πλοήγηση. Το εικονικό Μουσείο στοχεύει στην ανάδειξη του μνημονιακού πλούτου της περιοχής και έχει κυρίως ιστορικό και ενημερωτικό χαρακτήρα αφού μέσα από την εικονική περιήγηση στοχεύει στην ευαισθητοποίηση του κοινού για θέματα που αφορούν την προστασία και αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Και ως προς την αξιολόγηση πάλι, βλέπουμε εδώ, ως προς το σχεδιασμό, έπαιξε ρόλο η αισθητική, η πλοήγηση, η προσβασιμότητα, έπρεπε να είναι λιτός ο χώρος, ελκυστικά τα χρώματα, εντυπωσιακά τα εκθέματα, η ελεύθερη πλοήγηση είναι πολύ σημαντική, η αυτονομία δηλαδή της κίνησης κι ότι δε χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις, τόσο για να το χρησιμοποιήσει κάποιος, όσο και για να το φτιάξει. Δε χρειάζεται προγραμματισμός δηλαδή.

Χρησιμοποιώντας τα ψηφιακά εργαλεία που έχουμε σήμερα στη διάθεσή μας μπορούμε να προβάλλουμε έναν τόπο, ενισχύοντας και τη συμμετοχή των πολιτών στον πολιτισμό καθώς μέσω του διαδικτύου μπορούν να ξεπεραστούν κομβικά ζητήματα όπως αυτό της προσβασιμότητας. Για παράδειγμα, ο πύργος της Ζαρνάτας δεν έχει καθόλου εύκολη φυσική προσβασιμότητα, επομένως εδώ τα ψηφιακά εργαλεία μας βοηθάνε να τον γνωρίσουμε από κοντά.

Συγκεκριμένα η επιλογή του art steps που πλαισιώνει την εν λόγω έρευνα επιβεβαιώνει αυτή την αρχική πρόθεση της παρούσας μελέτης και παρ' όλο που στις μέρες μας θεωρείται δεδομένο

πως όλοι οι πολίτες είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των ψηφιακών μέσων, το συγκεκριμένο Μουσείο υλοποιήθηκε με τέτοιο τρόπο που δεν απαιτείται προηγούμενη εμπειρία σε τέτοιου είδους εφαρμογές.

Έχοντας λοιπόν κατά καιρούς γίνει δράσεις που σκοπεύουν στη διάδοση και προβολή της μανιάτικης κληρονομιάς, όπως το Δίκτυο Μουσείων Μάνης, δεν έχει δημιουργηθεί ένα ψηφιακό project μέχρι στιγμής που θα παρουσιάζεται η οικιστική αρχιτεκτονική, στην οποία ανιχνεύονται διάφορες πτυχές φυσιογνωμίας αυτού του τόπου.

Στον κατ' εξοχήν οχυρωματικό χαρακτήρα των κτιρίων, αποτυπώνεται η ισχύς των οικογενειών, οι φονικές αντεκδικήσεις, οι έριδες μεταξύ του πληθυσμού, μα πάνω απ' όλα αντικατοπτρίζεται ο σκληρός και ανυπότακτος Μανιάτης.

Η περιοχή της επιτόπιας έρευνας έναντι της ψηφιακής επίσκεψης: Η ψηφιοποίηση έχει ιδιαίτερη αξία για λόγους ανάδειξης και διαχείρισης, ωστόσο στη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας η οποία ήταν καθοριστική τ' ακούσματα, οι μυρωδιές, ήταν συνοδοιπόροι. Το ηχοτοπίο, οι χαρακτηριστικοί ήχοι ενός τόπου όπως ο ήχος της θάλασσας ή το άκουσμα της ντοπιολαλιάς, το οσμητικό τοπίο, που αναφέρεται στις οσμές μιας περιοχής, είναι στοιχεία που ακόμα και αν η αρχιτεκτονική ενός τόπου αλλάξει, αυτά είναι ικανά να μείνουν αναλλοίωτα.

Σίγουρα μέσα από ένα τέτοιο εικονικό Μουσείο δεν είναι δυνατό να προσφέρουμε τις μαγικές εντυπώσεις που προσφέρει ένα μνημείο, ένας τόπος από κοντά. Εκεί λοιπόν που σταματά η επιτόπια περιήγηση, αρχίζει η ψηφιακή αποτύπωση. Η φυσιογνωμία λοιπόν δε στέκεται μόνο στα αρχιτεκτονικά μορφήματα που μας κληροδότησε το παρελθόν, αλλά επιβεβαιώνει και μέσα από τους ήχους, τις γεύσεις και τις μυρωδιές.

Είναι δόκιμο λοιπόν να γνωρίζουμε τα όρια της τεχνολογίας και του διαδικτύου, χωρίς αυτό να σημαίνει πως χάνεται η πρωτοτυπία και η σημασία ενός τέτοιου ψηφιακού έργου.

Τέλος, είναι σημαντικό ότι σ' ένα τέτοιο project χρειάζεται διεπιστημονικότητα. Παρατηρούμε την ανάγκη ενασχόλησης ποικίλων επαγγελματικών κλάδων με αυτό που ονομάζουμε ψηφιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Παρήλθε ο χρόνος κατά τον οποίο ο σχεδιαστής δημιουργούσε μόνος του ένα έργο το οποίο στη συνέχεια περνούσε στο στάδιο της παραγωγής.

Σήμερα σε μια τέτοια διαδικασία συμμετέχουν πολλές ειδικότητες, αρκεί να σκεφτούμε πως για τη δημιουργία για παράδειγμα ενός εικονικού Μουσείου είναι πιθανό να χρειαστεί να συνεργαστούν άνθρωποι διαφορετικών επαγγελματικών κλάδων όπως προγραμματιστές, γραφίστες, μουσειολόγοι, ιστορικοί και όχι μόνο.

Στην προσπάθειά μας λοιπόν ν' ανακαλύψουμε το παρελθόν μας και την παράδοσή μας με νέα και μάλιστα ψηφιακά μέσα, είναι βασικό να μην ξεχνάμε πως η ψηφιοποίηση δε θα πρέπει να

λειτουργεί ως αυτοσκοπός αλλά ως μέσο για την επίτευξη μιας διαπολιτισμικής επικοινωνίας και την ένταξή της στη σύγχρονη εποχή τη δική μας. Και για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει να είμαστε δέκτες της ψηφιακής εποχής με λόγο, κρίση και άποψη. Ευχαριστώ».

Η κα Κουρασάνη, ευχαρίστησε την κα Γεωργοπούλου για την άρτια παρουσίασή της και προλόγισε την τελευταία ομιλήτρια της εκδήλωσης, την **κα Τζούλια Γιούχαζ**, νέο αρωγό μέλος του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ και **υποψήφια διδάκτορα Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αριζόνα των Η.Π.Α.**

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Ευχαριστούμε πάρα πολύ. Ολοκληρώνουμε την ενότητα και τις προγραμματισμένες για σήμερα ομιλίες με την κα Julia Juhasz από την Αριζόνα των ΗΠΑ. Είναι Αμερικανίδα, έγινε πρόσφατα αρωγό μέλος, μετά τη γνωριμία και εθελοντική συμμετοχή της το καλοκαίρι στην ανασκαφή του Καθηγητή Βασίλη Λαμπρινουδάκη στην Επίδαυρο.

Έχει σπουδές στην Κλασική Αρχαιολογία, σε Πανεπιστήμια της Βόρειας Καρολίνας και Φλόριντα και είναι σ' εξέλιξη η πανεπιστημιακή της διατριβή στο Πανεπιστήμιο της Αριζόνας. Με μελέτη στα Αρχαία Θέατρα της Ελλάδας, η διατριβή της ερευνά ζητήματα πρακτικών για την πολιτιστική κληρονομιά, νομικού πλαισίου και αρχαιολογικών αφηγήσεων.

Η έρευνά της εξετάζει μεταξύ άλλων πώς τ' αρχαία θέατρα μπορούν να λειτουργούν ως ζωντανοί πολιτιστική κληρονομιά και επιχειρεί ν' αναλύσει τον τρόπο που τα θέατρα επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν με τους επισκέπτες και πώς αυτή η σχέση της αλληλεπίδρασης, σχετίζεται με το διεθνές πλαίσιο πολιτιστικής κληρονομιάς».

Ακολούθησε ένα σύντομο καλωσόρισμα της ομιλήτριας και αμέσως μετά της δόθηκε ο λόγος.

M. ΚΟΥΡΑΣΑΝΗ:

«Η Julia έχει συνδεθεί με zoom μαζί μας, η παρουσίασή της θα γίνει στ' Αγγλικά, αλλά ταυτόχρονα θα βλέπετε το κείμενο στα ελληνικά, είναι μεταφρασμένο. Ας την καλωσορίσουμε λοιπόν.

Welcome Julia to the 6th Ano Diazoma Meeting and welcome to Diazoma's family! We are so pleased to be with you. I have told a few things about you and your studies to our beautiful audience. Would you like to introduce yourself and share with us the reasons that led you to do your research on the ancient theatres in Greece? The floor, even better the screen is yours».

"An Assessment of Cultural Heritage Practices, Legal Frameworks, and Archaeological Narratives at Ancient Theater Sites in Greece"

J. JUHASZ: (σύνδεση μέσω zoom – η ομιλία είναι σε μετάφραση στην ελληνική γλώσσα και αμέσως μετά παρατίθεται το πρωτότυπο κείμενο στα αγγλικά).

«Καλημέρα. Σας ευχαριστώ για την πρόσκληση. Είμαι η Julia Juhasz MA MLS, υποψήφια Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου της Αριζόνα και η παρουσίασή μου έχει τίτλο "Αξιολόγηση των πρακτικών της πολιτιστικής κληρονομιάς, του νομικού πλαισίου και των αρχαιολογικών αφηγήσεων σε αρχαίους θεατρικούς χώρους στην Ελλάδα". Αυτό περιλαμβάνει φυσικά και το έργο του Σωματείου "ΔΙΑΖΩΜΑ".

Το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνάς μου αντλεί από μεθόδους αποαποικιοποίησης στην ανθρωπολογία, νομικές προσεγγίσεις, κριτικές μελέτες της πολιτιστικής κληρονομιάς και πρακτικές διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Προσεγγίζω το θέμα σε πολλαπλές κλίμακες. Η διεθνής κλίμακα αποτελεί το πλαίσιο για την ανάλυσή μου. Διενήργησα μια νομική ανάλυση σχετικά με το ρόλο του "διεθνούς πλαισίου της πολιτιστικής κληρονομιάς" σε χώρους αρχαίων θεάτρων. Το σύγχρονο διεθνές πλαίσιο για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελείται από τη νομοθεσία και την πολιτική για την πολιτιστική κληρονομιά, τις πρακτικές διαχείρισης και το διάλογο από το τοπικό έως το παγκόσμιο επίπεδο.

Πρόκειται για μια προσέγγιση από πάνω προς τα κάτω, η οποία προέρχεται από το διεθνές δίκαιο. Το πλαίσιο αυτό διαμορφώνει τον διάλογο γύρω από τα αρχαία θέατρα και άλλους πολιτιστικά σημαντικούς χώρους, και διαμορφώνει επίσης τον τρόπο με τον οποίο αλληλοεπιδρούμε με αυτούς τους χώρους.

Τον τελευταίο μισό αιώνα παρατηρείται αυξανόμενη αναγνώριση των δυτικών αποικιοκρατικών αξιών που ενσωματώνονται σε αυτό το πλαίσιο, και προσπάθειες να αντιμετωπιστούν τα πολλά συναφή ζητήματα. Ένα μέρος της διατριβής μου πλαισιώνει το έργο του Σωματείου "ΔΙΑΖΩΜΑ" στο πλαίσιο ενός αναδυόμενου παγκόσμιου κινήματος για την αποαποικιοποίηση του διαλόγου και των πρακτικών για την πολιτιστική κληρονομιά, επανεστιάζοντας στα δικαιώματα και τις αξίες των κοινοτήτων που έχουν επενδύσει περισσότερο. Λόγω της παραδοσιακής προσέγγισης της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, οι αρχαιολογικοί χώροι και τα κτίρια δεν θεωρούνται "λειτουργικοί" χώροι.

Τελικά αυτό σημαίνει ότι οι χώροι πολιτιστικής κληρονομιάς διαχωρίζονται φυσικά και εννοιολογικά από τις κοινότητες που επενδύουν σε αυτούς. Το έργο μου εξετάζει πώς τα αρχαία θέατρα λειτουργούν ως ζωντανή πολιτιστική κληρονομιά μέσα σε αυτό το πλαίσιο και συχνά παρά το πλαίσιο αυτό. Τα θέατρα στην Ελλάδα αποτελούν μια εξαιρετική μελέτη περίπτωσης,

επειδή χρησιμεύουν ως μια φυσική, σχεδόν ασυνείδητη γέφυρα μεταξύ των άκαμπτων υφιστάμενων πλαισίων και ενός ενδιαφέροντος προσανατολισμένου στην κοινότητα, που έχει τις ρίζες του στη χρήση των θεάτρων για σύγχρονες παραστάσεις. Αυτή η πρακτική είναι μοναδική στον σύγχρονο δυτικό πολιτισμό – το μνημείο συνεχίζει να χρησιμοποιείται για παρόμοιο σκοπό για τον οποίο κατασκευάστηκε. Στη συνέχεια, η ανάλυσή μου μεγεθύνεται και εξετάζει την παρουσίαση και τη χρήση των αρχαίων θεάτρων. Εξετάζω τον τρόπο με τον οποίο τα θέατρα λειτουργούν ως αρχαιολογικοί χώροι και ως χώροι παραστάσεων.

Στόχος μου είναι να κατανοήσω τους θεατρικούς χώρους ως λειτουργικούς χώρους, αναλύοντας τι επικοινωνούν αυτοί οι χώροι στους επισκέπτες και τους θεατές, πώς αντανακλούν, προωθούν ή/και αμφισβητούν το διεθνές πλαίσιο της πολιτιστικής κληρονομιάς και τι επικοινωνούν στις/για τις επενδυμένες κοινότητες. Λόγω της εμπειρίας μου στην αρχαιολογία, δίνω ιδιαίτερη έμφαση στις αφηγήσεις και τις νόρμες γύρω από την αρχαιολογία και την πολιτιστική κληρονομιά - τι είναι, γιατί είναι σημαντικό και πώς πρέπει να αντιμετωπίζεται (φυσικά και αφηγηματικά). Πιο απλά: όταν μπαίνετε σε ένα αρχαίο θέατρο, ποια είναι η ιστορία που σας λέει;

Πραγματοποίησα την έρευνά μου στην Ελλάδα το 2022 και το 2023. Το πρώτο μέρος ήταν να συλλέξω δεδομένα σχετικά με τον τρόπο, με τον οποίο τα θέατρα παρουσιάζονται ως αρχαιολογικοί χώροι. Επισκέφθηκα 25 αρχαιολογικούς χώρους με 33 θέατρα. Επέλεξα θέατρα που χρησιμοποιήθηκαν, χρησιμοποιούνται ή σκοπεύουν να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για σύγχρονες παραστάσεις. Ήθελα να συμπεριλάβω ένα ευρέως αντιπροσωπευτικό δείγμα για τη μελέτη μου. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει: τα θέατρα που έχουν κατασκευαστεί για την παραγωγή και την παρουσίαση των θεατρικών έργων, χώροι σε αστικές περιοχές, χώροι σε αγροτικές περιοχές και χώροι σε περιοχές μέσα στη φύση, χώροι σε Αρχαίες πόλεις, χώροι σε αρχαία θρησκευτικά και θεραπευτικά ιερά, τα πρώτα θέατρα που αναδείχθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν για σύγχρονες παραστάσεις/συγκεντρώσεις, και θέατρα στα οποία αυτή τη στιγμή πραγματοποιούνται εργασίες αποκατάστασης με τη συνεισφορά του Διαζώματος. Σε αυτές τις τοποθεσίες, συνέλεξα δεδομένα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα θέατρα παρουσιάζονται χωρικά και στα ενημερωτικά κείμενα των αρχαιολογικών χώρων.

Βρίσκομαι στη διαδικασία διενέργειας αναλύσεων λόγου και χωρικών αναλύσεων αυτών των δεδομένων. Η ανάλυση λόγου μου επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο η αφήγηση προσανατολίζει τον θεατή στον χώρο και τον χρόνο και στο τι θεωρείται σημαντικό να συζητηθεί. Για να αναλύσω τη χωρική παρουσίαση των θεάτρων, αναλύω τα φυσικά στοιχεία (αρχαία και σύγχρονα) που υπάρχουν στο θέατρο και τα αναλύω σαν να ήταν ένα ενιαίο αρχαιολογικό

σύνολο. Αυτό θα παρέχει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το τι πληροφορίες μεταφέρει ο χώρος για το τι ήταν το θέατρο και τι είναι σημαντικό γι' αυτό σήμερα.

Θα εξετάσω τι επικοινωνούν οι επιλογές των επαγγελματιών της πολιτιστικής κληρονομιάς στον θεατή μέσω του τρόπου πρόσβασης προς το θέατρο, του τι είναι προσβάσιμο και του αισθητικού αντίκτυπου των αποφάσεων διαχείρισης των θεάτρων.

Κατά την παραμονή μου στην Ελλάδα συνέλεξα επίσης δεδομένα σχετικά με τη χρήση των αρχαίων θεάτρων ως χώρων παραστάσεων, εστιάζοντας στο ετήσιο Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου. Το Φεστιβάλ Αθηνών – Επιδαύρου χρησιμοποιεί ως χώρους παραστάσεων το Ωδείο του Ηρώδου Αττικού στην Αθήνα, το μεγάλο θέατρο στο ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο και το μικρό θέατρο στην αρχαία πόλη της Επιδαύρου.

Διεξάγω μια ανάλυση κειμένου στην περιγραφή των παραστάσεων που είναι διαθέσιμη στο "press kit" για το Φεστιβάλ, η οποία αναλύει τον τρόπο με τον οποίο η αφήγηση συζητά το αρχαίο θέατρο (αν αναφέρεται καθόλου) και τη σημασία που αποδίδεται στον χώρο και το παρελθόν του. Πραγματοποιώ, επίσης, μια χωρική ανάλυση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η σκηνογραφία και η παράσταση λειτουργούν μέσα στο χώρο.

Ο στόχος της έρευνάς μου είναι να αναλύσω τον τρόπο, με τον οποίο τα θέατρα επικοινωνούν και αλληλοεπιδρούν με τους επισκέπτες και πώς αυτή η παρουσίαση προωθεί ή/και αμφισβητεί το διεθνές πλαίσιο της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η μελέτη αυτή μπορεί να παρέχει σημαντικές πληροφορίες για το πώς μπορούμε ως επαγγελματίες να διευκολύνουμε την ουσιαστική ενασχόληση με τα αρχαία θέατρα ως ζωντανούς χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς».

-Το πρωτότυπο κείμενο παρουσίασης -

Doctoral Research Project
Julia Juhasz, PhD Candidate
University of Arizona School of Anthropology

DIAZOMA Presentation Outline

“My doctoral research project examines the function of archaeological sites as living cultural heritage, focusing on the modern use of ancient Greek theaters. This of course involves the work of Diazoma. The theoretical framework for my research draws from decolonizing methods

in anthropology, legal approaches, critical cultural heritage studies, and heritage management practice. I approach the topic at multiple scales. The international scale is the framing for my analysis. I conducted a legal analysis on the role of the "international cultural heritage framework" in ancient theater sites. The modern international cultural heritage framework consists of heritage law and policy, management practices, and discourse from the local to the global level. This is a top-down structure which originates in international law. The framework shapes the discourse around ancient theaters and other culturally significant spaces, and also shapes how we interact with these spaces. In the past half-century there has been growing recognition of the western colonial values embedded in this framework, and attempts to address the many associated issues. Part of my dissertation frames the work of DIAZOMA within an emerging global movement to decolonize CH discourse and practice - refocusing on the rights and values of the most invested communities.

Because of the traditional approach to preservation within this framework, archaeological sites and buildings are not considered to be 'functional' spaces. Ultimately this means that heritage sites are physically and conceptually separated from the communities invested in them. My project examines how ancient theaters function as living cultural heritage within, and often in spite of, this framework. Theaters in Greece are an excellent case study, because they serve as a natural, almost unconscious bridge between the rigid existing frameworks and a community-oriented interest, rooted in use of theaters for modern performances. This practice is unique in contemporary Western culture – archaeological space continuing the purpose it was constructed for.

My analysis then zooms in to look at the presentation and use of ancient theaters. I examine how theaters are presented as archaeological sites and as performance spaces. My goal is to understand theater sites as functioning space by deconstructing what these sites communicate to visitors and spectators; how it reflects, promotes, and/or challenges the international cultural heritage framework; and what it communicates to/about invested communities. Because of my background in archaeology, I place particular emphasis on narratives and norms around archaeology and cultural heritage - what it is, why it's important, and how should it be handled (physically and narratively). Put more simply: when you walk into an ancient theater, what is the story you're being told?

I conducted my field research in Greece in 2022 and 2023. The first part was to collect data on how theaters are presented as archaeological sites. I have visited 25 archaeological sites containing 33 theaters. I chose theaters which have been used, are being used, or intend to be used in the future for modern performances. I wanted to include a widely representative sample

for my study. This list includes: sites in urban, rural, and natural areas; ancient cities, sanctuaries, and healing sanctuaries; the earliest theaters to be enhanced and used for modern performances/assemblies; and theaters which are currently undergoing enhancement work facilitated by Diazoma.

At these sites, I collected data on how the theaters are presented spatially, and in the on-site text. I am in the process of conducting discourse and spatial analyses on this data. My discourse analysis focuses on how the narrative orients the viewer in time and space, and what is deemed important to talk about. To analyze the spatial presentation of theaters, I am breaking down the physical elements (ancient and modern) present in theater and analyzing it as if it were an archaeological assemblage. This will provide important information about what information the space conveys about what the theater was, and what is important about it now. I will examine what the choices of heritage professionals communicate to the viewer through how the theater is accessed, what is accessible, and the aesthetic impact of enhancement decisions.

While in Greece I also collected data on the use of theaters as performance spaces, focusing on the annual Athens Epidaurus Festival. I am conducting a discourse analysis on the description of the performances available in the “press kit” for the festival, which analyzes how the narrative discusses the ancient theater (if it is mentioned at all), and the importance placed on the venue and its antiquity. I am also conducting a spatial analysis on how the scenography and performance work within the space.

The goal of my research is to break down how theaters communicate to and interact with visitors, and how this presentation promotes and/or challenges the international cultural heritage framework. This study can provide important information on how we as professionals can facilitate meaningful engagement with ancient theaters as living cultural heritage spaces”.

Στο σημείο αυτό η συντονίστρια ευχαρίστησε την κα Julia Juhasz για την εμπειριστατωμένη παρουσίαση και κάλεσε το βήμα την **κα Πόπη Μαλαπάνη, μουσικό και συνεργάτη του Διαζώματος** για να πληροφορήσει το κοινό για την νέα δράση του σωματείου με τίτλο **«Ακούμε τους νέους»**.

Π. ΜΑΛΑΠΑΝΗ:

«Καλησπέρα κι από μένα κι ευχαριστώ πολύ για την ευκαιρία να παρουσιάσω αυτό το ωραίο πρόγραμμα στην καρδιά του οποίου είναι οι συνέργειες και η στήριξη των νέων καλλιτεχνών.

Έτσι λοιπόν 4 σημαντικοί πολιτιστικοί θεσμοί της χώρας μας, το “ΔΙΑΖΩΜΑ”, το Καλογεροπούλειο Ίδρυμα Κορίνθου, το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και το Τρίτο Πρόγραμμα, κατέστρωσαν ένα σχέδιο υποστήριξης νέων καλλιτεχνών, νέων μουσικών της κλασσικής

μουσικής, οι οποίοι η αλήθεια είναι ότι στην καρδιά του προβληματισμού τους, είναι το πώς θα εδραιωθούν στον επαγγελματικό τους χώρο.

Όσο είναι σπουδαστές, κάτω από τη σκέπη του καθηγητή ή του Ωδείου ή ακόμα και όταν πηγαίνουν στο εξωτερικό σε Πανεπιστήμια Μουσικά, δραστηριοποιούνται μέσα στο πλαίσιο των σπουδών τους. Και ξαφνικά μένουν μόνοι, εκκολαπτόμενοι επαγγελματίες και δεν έχουν κανένα πλαίσιο στήριξης σε αυτή τη δράση.

Η μόνη τους δυνατότητα είναι να πάνε σε διαγωνισμούς και οι διαγωνισμοί αυτοί τους δίνουν μια ευκαιρία εφήμερης προβολής. Αυτό που θέλαμε όμως εμείς, ήταν μια διαρκής προβολή μέσα σ' ένα χρόνο, κάποιων πολύ ταλαντούχων παιδιών, έτσι ώστε να μπορέσουν να γίνουν γνωστοί στο ελληνικό κοινό, αλλά και να συνάψουν ένα δίκτυο συνεργασιών, με άλλους καλλιτέχνες επαγγελματίες πιο έμπειρους και πιο αναγνωρισμένους.

Τι κάναμε λοιπόν: διοργανώσαμε έναν διαγωνισμό ο οποίος διεξήχθη σε τρεις φάσεις, και στην τελευταία φάση ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής του Μεγάρου, ο κ. Γιάννης Βακαρέλης, επέλεξε τρεις νέες καλλιτέχνιδες, την Αριέτα Λιάτση στο βιολί, στη Μαριέλη Πετρίδου στο τσέλο και την Αγγελική Γιαννοπούλου στο πιάνο, για τις οποίες οργανώθηκαν ήδη 7 συναυλίες και μένει να γίνουν άλλες 4.

Οι συναυλίες αυτές είναι: Τρία ατομικά ρεσιτάλ για την κάθε μία και δυο κοινές συναυλίες, μία η οποία έγινε το καλοκαίρι στο Θέατρο της Αρχαίας Μεσσήνης και μία η οποία θα είναι και η κατακλείδα του φετινού προγράμματος και θα γίνει στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών στην αίθουσα “Δημήτρης Μητρόπουλος”.

Εκτός από αυτό όμως, στο πρόγραμμα υπάρχουν και ηχογραφήσεις των ρεσιτάλ, οι δύο έχουν ήδη πραγματοποιηθεί και μένει να γίνει η τρίτη, οι οποίες παρουσιάστηκαν και θα παρουσιαστούν στην εκπομπή του Τρίτου Προγράμματος, του κ. Χρήστου Παπαγεωργίου, “Η κυρία με τη στριχνίνη”, σε μια μορφή πορτρέτου και συνέντευξης για τις νέες αυτές καλλιτέχνιδες.

Πέρα από το σχεδιασθέν πρόγραμμα, προσθέσαμε και μια καινούργια λεπτομέρεια, φροντίσαμε πολλές συναυλίες από αυτές, να γίνουν σε συνεργασία με αναγνωρισμένους καλλιτέχνες, έτσι ώστε αυτά τα κορίτσια να μην έχουν μόνο την ευκαιρία να προβληθούν, αλλά να έχουν και την ευκαιρία να φτιάξουν καλλιτεχνικές σχέσεις με τον εδώ χώρο.

Σημειωτέον ότι όλες σπουδάζουν στο εξωτερικό κι όταν κάποιος φεύγει στο εξωτερικό για σπουδές πολύ συχνά αποκόβεται από το επαγγελματικό γίγνεσθαι της χώρας του.

Οι συναυλίες που έγιναν ήταν δύο ειδών. Οι μισές ήταν σε συνεργασίες με ήδη υπάρχοντα φεστιβάλ και οι άλλες ήταν σε χώρους οι οποίοι δε χρησιμοποιούνται συνήθως για μουσικές

εκδηλώσεις και έτσι κουβαλήσαμε πιάνο και την Αρχαία Μεσσήνη και στον προαύλιο χώρο εκκλησιών, και ήταν πάρα πολύ όμορφα σκηνικά και πολύ ωραίες εμπειρίες για όλους μας.

Επειδή όμως αυτό το πρόγραμμα θέλουμε να είναι πολύ κοντά στους στόχους του και θέλουμε να γίνεται πάντα καλύτερο, στο τέλος του προγράμματος και για φέτος αυτό θα είναι 2 και 3 Δεκεμβρίου, οργανώνουμε ένα συμπόσιο των συνεργών και των χορηγών του προγράμματος, στο οποίο θα συζητήσουμε όλοι μαζί, θα κάνουμε τον καλλιτεχνικό απολογισμό και θα δούμε πώς μας ενδιαφέρει να συνεχίσουμε.

Αυτό είναι ένα πρόγραμμα στο οποίο όλο όσοι συμμετέχουμε το κάνουμε με πραγματικό ενδιαφέρον και πολλή αγάπη γι' αυτή την ομάδα των νέων παιδιών που έχει μοχθήσει πολύ για να φτάσει σ' αυτό το επίπεδο και σπανίως έχει ανταμοιβή αυτός ο μόχθος τους και γι' αυτό προσπαθούμε να πλαισιώσουμε αυτά τα παιδιά και να τα στηρίξουμε όσο το δυνατόν περισσότερο. Ευχαριστούμε πολύ».

Με την ολοκλήρωση της ομιλίας της κας Πόπης Μαλαπάνη, η συντονίστρια της 6^{ης} Συνάντησης του Άνω ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ ευχαρίστησε τους συμμετέχοντες, τους ομιλητές και όσους συνέβαλαν στην διοργάνωση και ανακοίνωσε την λήξη της Συνάντησης με τα παρακάτω λόγια:

«Η Φλόγα των αρωγών μελών, θέλω να πιστεύω ότι ζέστανε τις καρδιές όλων μας σήμερα. Εύχομαι να δυναμώνει χρόνο με το χρόνο και να βλέπουμε νέες πρωτοβουλίες.

Ευχαριστούμε θερμά το Ίδρυμα Μποδοσάκη για τη βιντεοσκόπηση, ευχαριστούμε θερμά τον Όμιλο Econotia, και την κα Αλεξάνδρα Βοβολίνη, ευχαριστούμε τη ΒΙΚΟΣ, την εταιρεία APG, και την εταιρεία Digiland, σας ευχαριστούμε όλους που ήσαστε σήμερα κοντά μας. Η πρόσκληση είναι ανοιχτή για ν' ανεβείτε στο Άνω ΔΙΑΖΩΜΑ. Ολοκληρώνουμε αυτή την όμορφη συνάντηση για να συζητήσουμε από κοντά, απολαμβάνοντας ένα ελαφρύ γεύμα. Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ».

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ